THOMÆ SYDENHAM

METHODUS CURANDI FEBRES,

Propriis Obſervationibus Superſtructa.

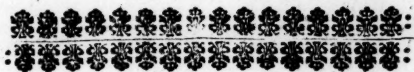
Multa egerunt qui ante nos fuerunt, ſed non peregerunt: multum adhuc reſtat operæ, multumq; reſtabit: neq; ulli nato poſt mille ſæcula præcidetur occaſio aliquid adhuc adjiciendi. Seneca.

LONDINI,

Impenſis *J. Crook*, apud quem veneunt ſub Signo *Navis* in Cœmeterio D. *Pauli*. MDCLXVI.

MVSEVM
BRITAN
NICVM

Illmo & Excell^mo Domino

D^no *ROBERTO BOYLE.*

USque adeo bonorum doctorumque animos quicquid ad te (*Vir* undiquaque *Nobilissime*) quoquo modo pertinere conspicitur, attentos continuò reddit & experrectos, ut eos prævideam statim cognoscendi avidos, quibus demum fretus rationibus Nominis tui longè celeberrimi authoritatem ad hujusce operis patrocinium asciscere sustinuerim. Quid pleriq; in simili negotio pro more causari soleant, me

neu-

neutiquam fugit. Est sanè quòd ego (perinde ac faciunt alii) de multis magnisq; tuis erga me meritis palàm populó commentari possem; atq; etiam grati animi specimen daturus, honoris ac cultûs quo te prosequor duraturum aliquod monumentum multo verborum apparatu architectari. Atqui ejusmodi consilium (ut liberè profitear) in te tam præfidenter interpellando, ab animo meo procul absuit. In immensas laudes tuas descendere non institui, aut eximias animi dotes, quibus decantatissima anteriorum ætatum nomina unus exæquas (uberrimam sanè tum mihimet ipsi, tum operi meo qualicunq; hono-

rificam

rificam præfandi materiam) edisserere. Enimvero id ipsum Tractatus à te jampridem in lucem emissi plenissimè loquuntur, nec alio tibi opus futurum est præcone, cujus subsidiaria vox nominis tui claritatem amplificare satagat. Quocirca tritis hisce jamq; tralatitiis præfandi argumentis ultrò repudiatis, me Tractatum hunc ideò in clientelam tuam dedisse profiteor, propterea quòd, quemadmodum ego tuo suasu atq; instinctu hanc provinciam suscepi, ita etiam eorum quæ hic traduntur veritatem & efficaciam, tute ipse, testis planè locupletissimus, experientiâ aliquoties comprobatam conspexisti; dum ad illud

obſequii identidem deſcenderes (quæ tua & quidem egregia eſt humanitas) ut temet in adeundis ægris meis comitem mihi adjungeres; in qua ſanè re benignum animi affectum ad honeſta utcunq; ſeſe demittentem, vel invito hujuſce ſæculi genio, oſtendiſti.

Hanc itaq; tractatiunculam ut benignè accipias & nominis tui ſplendore illuſtrare digneris obnixè rogo ac obteſtor; quæ etiamſi neq; mole ampla, neq; ſpoliis Authorum (quorum cineres per me mollitèr cubent) ſit ſufferta, tamen non erit, uti ſpero, eo nomine tibi minus grata, quippe qui inter magna quid interſit & tumida non ignoras.

Præ-

Præter Febrim hìc diſpiciendam, & alii ſunt morbi quamplurimi, de quibus, cùm ipſorum medela praxi minus idoneâ, atq; methodo, rationi (meæ ſaltem) adverſanti niti videatur, me, quò fides tibi data liberetur, diſſeruiſſe oportebat. Sed viſum fuit, in ætate, quam ſubtiles potiùs ſpeculationes quàm ſincera praxis exercent delectantque, hujus opuſculi fatum priùs experiri, quàm plura temerè periclitari.

Quod ſupereſt, *Vir Excellentiſſime*, temeritatis, ſi quæ in hoc opere nuncupando admiſſa videbitur, veniâ impetratâ, nec non eximiis tuis erga me meritis gratiſſimè agnitis, hujus Epiſtolii inſti-

tuto factum est satis. Quanquam multiplici benevolentiæ nomine tibi devinctus, nunquam esse desinam

Exæ Tuæ

Servus obsequentissimus,

THO. SYDENHAM.

PRÆFATIO.

QVi Medicinæ dat operam, hæc ſecum ut ſeriò perpendat oportet. Primò, ſe de ægrorum vitâ ipſius curæ commiſsâ rationem aliquando ſupremo Judici redditurum. Deinde, quicquid artis aut ſcientiæ Divino beneficio conſecutus eſt, imprimis ad ſummi Numinis laudem atque humani generis ſalutem eſſe dirigendum; indignum autem eſſe ut cœleſtia illa dona vel avaritiæ, vel ambitûs ſtudio inſerviant. Porrò, ſe non ignobilis alicujus aut contemnendi animalis curam ſuſcepiſſe. Vt enim humani generis pretium agnoſcas, Vnigenitus Dei filius

lius homo factus est, adeoque naturam assumptam suâ dignatione nobilitavit. Deniq; nec se communi sorte exemptum esse, sed iisdem legibus mortalitatis, iisdem casibus & ærumnis obnoxium atq; expositum, quibus alii quilibet; quo diligentiùs & quidem teneriori cum affectu, ipse planè ὁμοιοπαθὴς, *ægrotantibus opem ferre conetur.*

Verùm nonnulli hisce cogitationibus minimè se regi patiuntur, id quod ex eorum praxi, ipsoq; vitæ genere satis manifestum est. Sive quòd fastu turgidi atq; scientiæ suæ opinione inflati, ad minuta hæc (ut quidem illis videntur) non sine contemptu quodam negligentiùs descendant, susq; deq;

haben-

habentes quid de miſeris mortalibus fiat, ipſorum curæ concreditis; atq; interim de ſupremo Numine vel parum cogitantes vel illud forte vix agnoſcere dignati: Sive quòd lucro prorſus intenti atq; inbiantes, aut gloriolæ cupidine abrepti, eò tantùm ſpectant, ut diteſcant ipſi, aut neſcio quam nominis famam conſequantur. Quicquid ſit Medicos omnes, qui quidem probos & prudentes haberi volunt & eſſe, illud agere oportet, ut bonitatem Divinam agnoſcentes primò, mox etiam implorantes, ab ea ſapientiam & proſperum rerum ſuarum eventum expectent; atque porrò ut omni ope ac ſtudio illuc incumbant, quo non tantùm ſanitatem ægrotantibus,

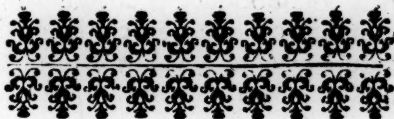
bus, verùm & Medicæ quam profitentur arti certitudinem aliquanto majorem acquirant: huc nimirum experimenta sua dirigentes, ut medendi ratio locupletior & luculentior indies evadat, atq; adeo ut genus humanum securius atque universalius illius beneficio perfruatur, etiam postquam illi fatis concesserint. Ego itaq; officii mei conscius hanc methodum curandi Febres *propriis observationibus superstructam orbi trado. Quandoquidem enim,* Deo *qualibuscunque conatibus meis aspirante, visus mihi sum certiorem quandam atq; magis genuinam* Febrium *curandarum rationem quàm quæ vulgò obtinet apprehendisse, rem gratam veræ*

veræ Medicinæ studiosis me præstiturum sum arbitratus, si eandem publici juris facerem; id quod ego liberali animo & sincero affectu jam aggredior: Methodum verò quâ utor, etsi forte rationibus minus solidis inniti ea nonnullis videatur, experientiâ tamen multiplici comprobatam esse certissimè scio ac pronuncio. Quamvis autem prævideam extituros non paucos, qui vel ex carpendi libidine, vel superbiâ quâ cæteros omnes contemnere atq; aspernari didicerunt, mihi vel novitatis studium, ac forte etiam absurdarum sententiarum patrocinium imputabunt, vel è contrario (si forte praxin hanc experti, commodam illam esse cer-

tam-

tamq; compererint) me nihil non vulgare sibiq; satis antea cognitum protulisse affirmabunt; haud tamen deterreri me passus sum, quo minùs ingenuis hominibus, & veri simul ac humani generis amantibus hasce paginas communicarem. Mea enim indoles atque ingenium illud est, ut quid nasuti isti atque fastuosi dicant vel sentiant parum admodum sim sollicitus. Sapientibus autem & probis hoc dictum volo, me quidem nihil omninò quoad rerum atq; experimentorum veritatem imposuisse; omnia candidè atq; ingenuè elocutum. Neq; verò quicquam dubito, quin ipsi aliquando periculum facientes, suos etiam calculos huic methodo adjecturi

ri ſint. Interim ſi quid in Theoriâ erraverim, & veniam rogo, & melioribus judiciis me ceſſurum polliceor ; fortaſſis etiam ſponte meâ alitèr poſthac de rebus hujuſmodi cogitaturus. Sicut enim aliorum erroribus non admodum ſuccenſere ſoleo, ita nec libet meis pertinacitèr adhærere.

Sectio Prima.

DE

Febribus Continuis.

QUænam à me in Febrium continuarum medelâ observata est methodus, quò luculentiùs patescat, non abs re futurum arbitror de Principiis, è quibus Praxis nostra enascitur, pauca quædam præmittere. Id quod eò libentiùs facio, ut palàm fiat Therapiam nostram non esse prorsus Empiricè institutam, sed ejusmodi quæ solidis rationum fulcris innitatur, aut saltem nobis inniti visa est.

1. Ac primò quidem adverto inordinatam illam massæ sangui-

neæ commotionem Febrium omnium ſeu cauſam, ſeu comitem, à naturâ concitari, vel ut heterogenea quædam materia in eâdem concluſa, ac ipſi inimica ſecernatur; vel ut ſanguis in novam aliquam diatheſin immutetur.

Atque in hoc negotio magis arridet latiùs & generalius *Commotionis* vocabulum, quàm vel *Fermentationis*, vel *Ebullitionis*; quippe quod inanis λογομαχίας occaſionem præſcindat, quam fortaſſis iſtiuſmodi voces (quæ etiamſi explicationem non incommodam admittant, tamen minùs propriæ, ac nonnihil duriores nonnullis videntur) haud ſatis caverent. Quamvis enim Cruoris in Febribus *commotio*, liquorum vegetabilium aliàs *fermentationem*, aliàs etiam *ebullitionem* æmuletur; non deſunt nihilominus qui eandem non uno modo ab utrâque plurimum differre arbitrantur. De *Fermentatione* unum alterúmve ab illis ſumatur exemplum.

Primò,

Primò, licèt fermentescentia liquida vinosam quandam indolem ita nanscisci soleant, ut spiritum ardentem ex iisdem destillatio eliciat, atque in acetum facilè desciscant, quod ipsum insigni acore pollet, & spiritum acidum destillando exhibet; neutram tamen ejusmodi mutationem in sanguine hactenus observatam fuisse contendunt.

Deinde adverti volunt quòd cum in liquoribus vinosis *fermentatio* & *depuratio* eodem tempore peragantur, & quasi paribus passibus procedant, *depuratio* tamen sanguinis in Febribus ejusdem *æstuationem* non comitetur, sed consequatur, id quod in paroxysmo febrili per sudores soluto, vel oculorum testimonio, patere existimant.

Quod autem ad *Ebullitionem* attinet, difficilior illis hæc videtur analogia, quæque experientiam habet summoperè refragantem, in multis nimirùm casibus, quo-

ties non adeò effrænis eſt cruoris orgaſmus, ut *Ebullitionis* appellationem mereri poſſit. Verùm utut ſit, (neque enim hiſce controverſiis me ullatenus immiſceri patiar;) quandoquidem *Fermentationis* & *Ebullitionis* vocabula apud recentiores Medicos plurimùm invaluerunt, ego quoque eadem ſubinde uſurpare non dubitaverim, dummodò ex jam dictis ſatis conſtet voces iſtas in hoc Tractatu clariori ſolummodò dicendorum explicationi inſervire.

Porrò febrilem hanc ſanguinis commotionem ob materiæ cujuſdam heterogeneæ, ipſique naturæ adverſantis, ſecretionem ab eâdem concitari, omne genus febrium malignarum teſtatum facit; utpote in quibus, iſtius ebullitionis ſanguinis beneficiò, fit excretio ad cutim excrementi in eodem latitantis, & prava qualitate affecti.

Quinimò nec, meâ quidem ſententiâ, minùs liquet febrilem ſanguinis commotionem ſæpè (ne dicam

cam

cam sæpiùs) non aliò collineare, quàm ut ipse sese in novum quendam statum, & diathesin immutet, hominémque etiam, cui sanguis purus, & intaminatus perstat, febri corripi posse; sicuti in corporibus sanis evenire, frequenti observatione compertum est, in quibus nullus apparatus morbificus, vel quoad plethoram, vel quoad cacochymiam fuerit, nulla insalubris aëris anomalia, quæ febri occasionem subministraret. Nihilominus etiam hujusmodi homines, præcedente insigni aliqua aëris, victûs, cæterarumque rerum nonnaturalium (ut vocant) mutatione, identidèm febre corripiuntur; propterea quòd eorum sanguis novum statum, & conditionem adipisci gestit, qualem ejusmodi aër aut victus postulaverint; minimè verò quòd particularum vitiosarum in sanguine stabulantium irritatio, febrim procreët. Etsi nequaquam dubitem materiam in sanguinis despumatione
 one

one post febrilem commotionem, solenniter excretam, vitiosam esse; quantumvis sanguis laudabilem anteà diathesin obtinuerat: id quod vix magis mirandum est quàm quòd esculentorum portiones aliquot corruptæ, & fœtidæ evadant, postquam insignem in corpore alterationem subierint, ac jam à reliquis segregatæ fuerint.

II. Secundò ita mecum reputo, Indicationes veras, ac genuinas, quæ in hoc morbo consurgunt, in eo versari, ut sanguinis commotio intra modum naturæ proposito congruentem, sistatur; eâ nimirum ratione, ut nec hinc plus æquo gliscat, unde periculosa symptomata insequi solent, nec illinc nimiùm torpeat, quo pacto vel materiæ morbificæ protrusio impediretur, vel sanguinis novum statum affectantis labefactarentur conatus. Adeò ut sive materiæ heterogeneæ irritanti, sive cruori res novas molienti febris ortus debeatur,

beatur, Indicatio utrobíque eadem exiſtat. Hiſce poſitis fundamentis Therapiæ methodum hoc ritu inſtituo.

Quoties mihi cum ægris res eſt, quorum ſanguis vel per ſe imbecillior exiſtit (uti ferè in pueris) vel juſtâ ſpirituum copiâ deſtituitur (ut in decliviore ætate, atque etiam in juvenibus diuturno aliquo morbo confectis) à venæ-ſectione manum tempero. Enimvero ſi phlebotomiam his imperarem, ſanguis etiamnum citra ejuſmodi imminutionem plus ſatis debilis, deſpumationi ſuæ obeundæ prorſus impar redderetur; unde totius maſſæ perverſio, ac proinde forſan ipſius ægri interitus ſequeretur (quemadmodum ſi cerevisiæ aut aliûs cujuſvis muſti fermentatio intempeſtivè ſiſtatur, liquores illi vitium plerumque contrahunt.) Quippe particularum, quas ſemel exterminare cœperit, quæque, tametſi dum reliquæ cruoris maſſæ æquabilitèr immiſcerentur,

rentur, puræ extiterant, jam verò putredinem deterrimam acquirere, & cæteros humores gravi inquinamento inficere habiles evaſerint, conſortium natura ferre amplius non poteſt. Quanquam haud me latet ægros temeraria ſanguinis miſſione mulctatos, convenientium Cardiacorum uſu aliquando ſervari, ſanguinémque ad tenorem defæcationi ſuæ peragendæ idoneum reſtitui poſſe. Sed præſtiterat plagam non infligi, quàm ſanari.

Attamen ubi in contrariæ indolis ſanguinem incido, qualis in juvenibus athletico habitu & temperamento ſanguineo præditis reperiri conſuevit, primum in curatione locum Phlebotomiæ attribuo; quæ (præterquam in caſibus inferiùs memorandis) ſine ſalutis periculo hîc omitti nequit. Nam aliàs non ſolùm præ nimiâ ſanguinis ebullitione, Phreniti-dum, Pleuritidum, aliarúmque id genus inflammationum periculum immineret,

immineret, ſed præ copiâ etiam, impeditio omnimoda Circulationis, & totius maſſæ quaſi ſtrangulatus conſequeretur.

Menſuram quod attinet, mihi ſolenne eſt eam duntaxat ſanguinis quantitatem detrahere, quantùm conjicere liceat, quæ ægrum ab incommodis quibus immodicam ejuſdem commotionem obnoxiam eſſe diximus, incolumem præſtet. Æſtuationem verò illam deinceps rego ac moderor, Phlebotomiam vel repetendo, vel omittendo, Cardiacis calidis vel inſiſtendo, vel parcendo, ac denique alvum vel laxando, vel compeſcendo, prout motum illum vel efferari, vel langueſcere animadverto.

Poſt Venæ-ſectionem (ſiquidem ipſa juxta caſus præmemoratos neceſſaria fuerit) ſollicitus ſedulúſque inquiro nunquid ægrum vel vomitus, vel inanis aliqua vomendi propenſio ſub Febris initium interturbaverit. Id ſi contigerit omninò medicamen Emeticum

ticum præſcribo, niſi vel ætas tenella, vel inſignis aliqua debilitas ægri ab eo temperandum ſuaſerit. Sanè Vomitorium propinare, ubi iſtiuſmodi prægreſſa eſt vomendi proclivitas, adeò eſt neceſſarium, ut niſi humor ille expellatur, in ſentinam complurium malorum difficilium ſit abiturus, quæ crucem figent Medico toto durante medicationis tempore, ægrúmque in haud leve periculum conjicient. Ex horum præcipuis, & maximè ſolitis eſt *Diarrhæa*; quæ utplurimum in deferveſcentiâ Febris conſequitur, quotieſcunque Emetica, quando ea ſuadebat indicatio, omiſſa fuêre. In febris quippe progreſſu, ubi malignum in ventriculo humorem nonnihil ſubegerit Natura,& ad inteſtina amandaverit, illa ab acri humore ex hoc in ſtomacho fonte perpetìm ſcaturiente uſque adeò corroduntur, ut non poſſit non inſequi *Diarrhæa.*

Obſervavi nihilominus in Febribus

bribus quæ ineunte Vere graſſantur, omiſſionem Vomitorii, tametſi talis vomendi propenſio præceſſerit *Diarrhæam* neceſſariò non inferre; quam tamen aliâ quâvis anni tempeſtate infert; proindeque tunc temporis non adeò neceſſarium, etiamſi valde proficuum eſſe Emetici uſum arbitror.

Jam autem in eo verſatur iſtiuſmodi *Diarrhææ* periculum, quòd æger ſatis jam morbo debilitatus, enervatur ulteriùs, & præterea (id quod majoris eſt in ipſius noxam momenti) in febris declinatione, quo tempore contrahere ſe ſanguis, ac vim ſuam exerere debebat ad deſpumationis officium peragendum, penitus præpeditur hâc emiſſione.

Jam verò nequid dubites humorem hunc in ventriculo nidulantem, niſi fortè vomitu eliminetur, hanc Tragœdiam (*Diarrhæam* dico) quaſi ex inſidiis aliquantò poſt daturum, inquiſitione inſtitutâ, nunquam ferè non

comperies,

comperies, ſiquando febrim *Diarrhæa* comitetur, ægrum in morbi principio in vomitum proclivem fuiſſe, nec tamen Emeticum fuiſſe propinatum. Porrò etiam compertum habebis etiamſi proclivitas illa ad vomendum jampridem præterierit, Diarrhæam tamen quamprimùm Vomitorium exhibueris plerumque ceſſaturam; dummodo Emetico ferendo pares fuerint ægri vires: Sæpius autem obſervavi Diarrhæâ ſemel abortâ, medicamenta adſtringentia vel nihil omninò, vel parùm admodum ad eandem ſiſtendam conferre, ſive intro-ſumpta, ſive exteriùs applicata.

Emeticum quale paſſim à me propinatur hujuſmodi ferè eſt. *Rec. Infuſ. Croc. Metall.* ℥vj. *Oxymel. Scillit. & Syr. Scabioſ. comp.* *āa.* ℥ſs. *M. F. Emet.* Quod hauriri jubeo tempore pomeridiano, duabus horis poſt leve prandium. Verùm quò tutiùs, ac feliciùs vomitio ſubſecutura ſuccedat, illud etiam

etiam in mandatis habetur, ut *Zythogalæ* ℔ vj, vel viij. ſint in promptu, quippe quòd periculoſa ſint iſta medicamenta niſi copiosè diluantur: Ideóque quoties vomuerit æger, aut alvum exoneraverit, è veſtigio ſumendus erit hauſtus: quo facto, & inania illa tormina præcaventur, & vomendi conatus auſpicatò procedunt.

Sæpe miratus ſum dum fortè materiam vomitu rejectam aliquando curiosè contemplabar, eámque neque mole valde ſpectabilem, nec pravis qualitatibus inſignem, quî factum fuerit ut ægri tantum levaminis exinde ſenſerint. Nempe vomitu peracto, ſæva illa ſymptomata (nauſea *v.c.* anxietas, jactationes, ſuſpiria luctuoſa, linguæ nigredo, *&c.*) quæ & ipſos excruciârant, & adſtantes perterrefecerant, mitigari ſolent ac ſolvi, quódque morbi reliquum eſt εὐθύμως tolerari.

Illud hîc loci non omittendum erit, Si ægri conditio utrumque auxilium

auxilium postulaverit (Venæ-sectionem intelligo, & Vomitorium) tutum omninò esse, ut Venæ-sectio, Emetici exhibitionem præcedat; aliàs enim dum vasa sanguine distenta sunt, periculum imminet ne ex violentis illis vomendi conatibus vel rumpantur vasa pulmonum, vel Cerebrum lædatur, affuso cum impetu sanguine atque effuso, adeóque æger Apoplexiâ correptus pereat. Cujus rei quamvis historias aliquot commemorare possim, illis tamen hîc supersedere visum est, monuisse contentus maximâ hâc in re cautelâ utendum esse.

Siquis autem quærat, quo tempore Febris Vomitorium exhiberi velim; dico, In ipso planè febris initio, siquidem optio daretur, Emeticum propinarem: ita enim fiet, ut ab horrendis illis symptomatibus, ex humorum in ventriculo, locísque vicinis delitescentium illuvie ortum ducentibus, ægrum præmuniamus; imò verè & for-

tasse

taſſe in ipſis quaſi in cunabulis opprimamus morbum, qui aliàs cum ægroti periculo grandeſcet, ac longævus evadet: nutritus nimirum dictis illis humoribus, qui vel ſubſtantiâ ſuâ in penitiores corporis partes tranſmiſſi cum ſanguinis maſsâ commiſcentur, vel ex ipsâ morâ pejores facti, atque venenatâ pravitate inquinati, ex foco ſuo jugiter pertranſeunti ſanguini malignam auram afflabunt. Hujus rei (ne longiùs abeamus) Cholera morbus exemplum nobis exhibet; fit enim aliquando ut intempeſtivâ operâ vomitum in illo morbo cohibere ſatagentes (ſive illud Laudano fiat, ſive adſtringentibus medicamentis) eo cohibito non minùs periculoſam malorum catervam invehant. Humores enim acres corruptíque, quorum excluſionem tantiſper permittere oportuerat ut ſatis evacuarentur, hoc pacto repulſi, vires ſuas, ac ſævitiam in ſanguine exercent, febrémque accendunt,

quæ

quæ ut mali moris, & gravibus ſymptomatis ſtipata eſſe ſolet, ita niſi propinato Emetico, tolli vix poterit, etiam ægro jam ne quidem vomituriente.

Quòd ſi nobis (ut ſæpe fit) ſerò accerſitis non licuerit Emeticum propinando, ægrorum ſaluti ſub febris initium conſulere; certè tamen convenire exiſtimaverim ut quovis morbi tempore illud fiat, modò vires eo uſque morbus non attriverit, ut Emetici vim ferre jam ampliùs nequeant. Equidem ego die febris duodecimo vomitum imperare non dubitavi, etiam cùm æger vomiturire deſiiſſet, neque ſine fructu: Eo namque Diarrhæam ſuſtuli, quæ ſanguinem in peragendâ deſpumatione impedivit; quin & ſeriùs idem facere minimè dubitarem, niſi virium attritarum ratio prohiberet.

Veſperi, celebrata jam vomitione, ſemper illud ago ut tumultum ab Emetico in humoribus excitatum conſopiam, & quietem conciliem;

conciliem; ideóque ſub noctem, vel horâ ſomni Paregoricum quempiam hauſtum exhibere jubeo. Ex. gr. *Rec. Aq papav. rhæad.* ℥ij. *aq. mirab. & ſyr. de mecon.* āā ʒiij. *ſyr. papav. errat.* ℥ſs. *M. F. Hauſtus.*

At ſi vel ob copioſam ſanguinis jacturam, quam curationis decurſu paſſus eſt æger, vel ex vomendi frequentiâ, dejectionibúſque in Emetici hujus uſu factis, vel ex præſenti ejuſdem ἀπυρεξία, vel ex debilitate ejus, vel ex Febris jam declinantis vetuſtate, nullum jam ſuperſit in poſterum concitandæ nimiæ Ebullitionis periculum, tum metu procul habito, vice hauſtûs præſcripti, Diaſcordii ſatis largam doſin vel impermixti, vel aquæ alicui Cardiacæ ſociati exhiberi jubeo. Præclarum ſanè Medicamentum, modò eâ quantitate exhibueris, quæ remedii potiùs quam tituli menſuram impleat.

Hîc autem loci, priuſquam de

Emeticis dicendi finem faciam, prætereundum non eſt, omninò tutum non eſſe Vomitoria ex inſuſ. Croc. Metall. parata puerulis, ullíſve infra adolenſcentiam conſtitutis; vel minimâ quantitate exhibere. Optarem equidem ut illius loco alia nobis tutiora, ſed ſatis interim efficacia ſuppeterent, quæ humorem hunc, in febris declinatione, ferè ſemper, niſi fortè verno tempore, Diarrhæam minitantem, radicitùs extirpare poſſit; vel ſaltem ut medicamento aliquo idoneo acrem iſtam materiam, ejúſque vim corroſivam ita mutare liceret, ac retexere, ut commovere Diarrhæam nequiret. Sæpiùs profectò mihi moleſtum illud accidit, quòd ad infantes, pueróſque febre correptos, accerſitus, indicationem conſpexi, quæ quidem medicamenti uſum ſuaſit, cujus ope extrà periculum collocari potuiſſent, quod tamen exhibere, veritus infælicem exitum, non ſum auſus. Verùm in

n adultis nullam inde noxam hactenus observavi, modò cum cautionibus prædictis Emeticum propinetur.

Vomendi exantlato negotio, illud mecum ulteriùs disquirere soleo, utrum evacuationibus prægressis non obstantibus, sanguis etiamnum adeò exæstuet, ut illius effervenscentiæ limites adhuc ponendi sint, ac sufflamen addendum, an verò eò usque elanguerit ut indigeat incitamento; vel denique, an Fermentatio ad gradum idoneum, ac debitum reducta permitti sibi absque ægri periculo possit. De horum singulis nonnulla mihi dicenda sunt.

1. Itaque si sanguis eò usque exæstuet ut meritò adhuc suspicari liceat, ægrum vel Phrenitidi, vel alii alicui molesto symptomati, ex nimiâ sanguinis ebullitione prognato, obnoxium esse, postridiè Emetici exhibiti *Enema* præscribo, idémq; repeti, pro re natâ jubeo; quo sæpe fit ut sanguine

nonnihil ventilato, refrigeratóq; illius effervescentia satis compescatur. Interdum tamen usu venit, ut Venæ-sectionem etiam semel adhuc atque iterum repetere necesse sit, nempe in temperamentis admodum sanguineis, & ætate florentibus, aut in iis qui nimio vini usu, inflammatoriam quandam diathesin sanguini suo impresserunt. Verùm plerumque tanto, támque insigni remedio (quale quidem est repetita Venæsectio) non opus est; ac proinde, si prædictos casus exceperis, effervescentiam illam Enematum adminiculo satis reprimemus. Quare si sanguis nimiùm æstuet, atque effervescat, alternis diebus Clysterem injici jubeo, idque ita fieri ad decimum usque morbi diem vel circiter. Veruntamen si magna vis sanguinis missa fuerit, vel æger sit ætate provectâ, tunc temporis Enemata nulla impero, etiamsi sanguis multùm efferbuerit. In his etenim casibus, uti metuendum

endum non eſt, ne omiſſis Clyſteribus, ebullitio concepta eò uſque procedat, ut inſignis alicujus, & infeſti ſymptomatis periculum immineat; ita certiſſimum eſt, eorundem uſu ſanguinis robur, ac vim, atque (ut ita dicam, etſi minus propriè) tonum relaxari, eatenus quidem ut, in ſenibus præcipuè (neque enim illis Enemata tam proſperè ac juvenibus cedere ſolent) Naturæ opus interturbetur, atque impediatur. Quod ſi vena ſecta quidem fuerit, ſed non multùm ſanguinis emiſſum, tunc, utì dixi, Clyſteres aduſque decimam plus minùs diem impero; nonnunquam etiam aduſque duodecimam; quod in illis præſertim obtinet, quibus ſanguinem demere non audeo. Sunt enim, qui poſt Intermittentes Autumnales (ſive Tertianæ fuerint illæ, ſive Quartanæ) febribus continuis, ex purgationis, in præcedentis morbi fine, defectu, corripiuntur; His ſi ſanguinem miſeris, pericu-

lum eſt, ne ſedimentum illud, quod prægreſſa fermentatio depoſuerat, in maſſam ſanguineam reſorbeatur, nováſque turbas excitet: Venæ-ſectionis itaque loco, rebus ita ſe habentibus, Clyſteribus utor, & quidem ad diem uſque duodecimum, modò æger ſit juvenis, atque fermentatio nimis exaltata.

2. Verùm è contrario, ſive Venæ-ſectionem adhibueris, ſive omiſeris, ſi ſanguinis efferveſcentia nimis elangueſcat, adeóque ſtimulo egeat, ne Naturæ juvandæ impar fuerit; tunc equidem à Clyſteribus etiam ante diem decimum, multóque magis eo præterlapſo, prorſus abſtinendum arbitror. Quorſum enim jacentem jam, & nimis elanguidam fermentationem ulteriùs compeſcere atque reprimere conaremur? Quodſi verò poſt tempus illud, in morbi nempe declinatione, Clyſteribus utaris, profectò non minùs abſonum id fuerit, atque ab omni ratione

ratione alienum, quàm ſi quis efſerveſcenti Cereviſiæ nimis amplum ſpiraculum aperuerit: Etenim aperto illo ſpiraculo præpeditur Natura, quo minùs ad morbificæ materiæ ſeparationem unitis viribus incumbat. Poſtquam igitur vel mediantibus evacuationibus idoneis, atque opportunis, æger ἔξω βαλῶν poſitus fuerit, quantum ad illa ſymptomata attinet quæ ex nimiâ ebullitione naſcuntur, vel morbus jam declinaverit; quantò magis aſtrictam illi alvum præſtitero, tantò magis eum extra periculi aleam colloco: nempe febrili materiâ ad ſui concoctionem ſuaviter, ac blandè propendente. Quocirca ſi præcedentes evacuationes, ſanguineæ maſſæ quaſi laxitatem quandam induxerint, vel inducere minentur, vel æger ante debitum tempus febre levatus fuerit, vel etiam febris ad ultimam ſuam periodum pervenerit, non ſolùm Enemata procul haberi volo, ſed

& Cardiacorum opem atque auxilium ſuggerendum arbitror, atque mox ad alvum adſtringendam memet accingo.

Cardiaca verò quod ſpectat, quoniam uſu mihi compertum eſt, eadem properè nimis exhibita non contemnendam noxam inferre (crudâ ſcilicet adhuc exiſtente materiâ, venâque nondum ſectâ, metuendum eſt ne in Cerebri membranas, aut pleuram decumbat) ideò curæ mihi ſemper eſt, ne Cardiaca exhibeantur, dummodo vel nihil omninò, vel parùm ſanguinis emiſſum, nulláq; alia inſignior evacuatio facta fuerit, aut æger ætatis vigorem nondum exegerit; neque enim video, quorſum ſanguis ejus per ſe ſatis locuples, ulteriùs in ipſius perniciem diteſceret: Locuples autem atque opulentus ſatis eſt, neque ſuccendiculis eget, quamdiù evacuationes inſignes calorem ejus inſitum non proſtraverint. Hujuſmodi ægris domi naſcuntur

Cardiaca,

Cardiaca, & quæ foris adduntur, aut fruſtranea ſunt, aut etiam damnoſa: quapropter ego vel nulla omninò, vel ſaltem leviſſima, permiſerim. Interim verò ſi æger ex profuſis evacuationibus laſſus & languidus, vel ætate fuerit provectus, ſolenne mihi eſt, Cardiaca vel in ipſo febris initio propinare: Morbi autem die duodecimo, negotio tunc temporis ad ſecretionem vergente, medicamentis calidioribus liberaliùs indulgendum cenſeo; (imò paulò maturiùs idem fieri poteſt, modò non metuendum ſit, ne febrilis materia in partes principes præceps agatur;) Namque hoc tempore quò magis calefecerim, eò magis concoctionem acceleravero. Neque reverâ cogitando aſſequi poſſum, quid ſibi velint Medici, cùm ſua præcepta toties ingeminant, de remediis ad promovendam febrilis materiæ concoctionem adminiſtrandis, id quod in morbi initio accerſiti ſæpe faciunt: nihilominus

hilominus tamen eodem ipso tempore medicamenta ejusmodi imperare non dubitant, quæ febrim scilicet attemperare possint. Profectò enim est Febris ipsa Naturæ instrumentum, quo partes impuras à puris secernat: hoc illa modo plane imperceptibili præstat ab initio, atque etiam in ἀκμῇ morbi, verùm in ejusdem declinatione apertiùs, atque manifestiùs idem opus aggreditur, id quod ex urinâ cernere licet. Materiæ febrilis *concoctio* nihil aliud revera significat, quàm peccantis materiæ à sanâ separationem. Hanc igitur ut acceleres, non satagendum nescio quibus, attemperantibus, sed Febris effervescentia tamdiu permittenda est, quamdiu salus ægrorum passa fuerit; cum autem finem spectat, atque declinationem, secretione jam conspicuâ, tunc quidem calidioribus medicamentis illam à tergo insequemur, ad rem eo celeriùs ac certiùs perficiendam. Atque hoc

reipsa

reipſa eſt, febrilis materiæ concoctionem promovere; cùm evacuationes, & refrigerantia moras nectant, & curationem impediant, ipſamque ſanitatem jam appropinquantem abigunt, uti ſæpius à me ſuit obſervatum.

Si fermentatio ſatis progrediatur, deſpumatio circa diem decimum quartum peragetur: Verùm ſi refrigerantia quælibet ſeriùs adhibueris, atque ita eorum ope effervеſcentia ſufflaminetur, mirum non eſt, ſi febris ad diem viceſimum primum, quin & in effœtis corporibus malè tractatis multo longiùs excurrat.

Illud porro obſervatu dignum eſt, quandoque accidere, ut æger Clyſterum, aliorumve catharicorum uſu circa declinationem morbi intempeſtivè præſcriptorum, parùm alleviari videatur, imò nonnunquam apyrexiâ omnimodâ frui, poſt diem autem unum alterumve ſenties, non tam priſtinam febrim vires ſuas redintigraſſe,

ſe, quàm novam accendi: rigor nimirum, atque horror ſubito invadet, quem mox excipiet calor atque febris, idem ſtadium (niſi forſan in intermittentium claſſem ſe reponat) decurſura, quod in præcedentibus monſtratum fuit. Cum ita ſe res habeat, non aliter tractandus eſt æger, quàm ſi antea febre non detentus fuiſſet, verùm quoad res agendas calcata jam veſtigia repetenda: deſpumatio enim, quæ cœptæ jam ebullitioni debetur, non niſi prædicti temporis, ſcilicet 14 dierum ſpatio peragetur, utcumque moleſtum fuerit ægro, à prægreſſo morbo ſatis jam debilitato, eouſque ſanitatem expectare.

Cardiaca, quæ adhibeo, paſſim ſunt ejuſmodi, quæ ſtatim ſubindicabo, quorum *moderatioribus* utor in morbi principio, æſtuatione maximè fervente; gradatìm ad uſum calidiorum, juxta morbi progreſſum, vel ebullitionis gradus pergens; ſemper memor licere,

licere, siquidem multum sanguinis missum, vel æger senex fuerit, ut Cardiaca fortiora administrentur, quàm cum vel nulla præcesserit Venæ-sectio, vel æger ætate floruerit.

Moderata autem illa quæ dixi, Cardiaca fiunt ex aquis stillatitiis (*verb. gr.*) Borag. Citr. Scord. compos. fragor. Theriacal. cum admixtis Syrup. Melissophyll. Fernel. Caryophyll. & de succo Citr.&c. *fortiora* verò ex pulver. è Chel. Canor. Comp. Bezoar. Confect. de Hyacinth. Theriac. Androm. aliisque ejusdem indolis. Quæ sequuntur in frequenti usu sunt.

Rec. Aq. borag. citri, scordii compos. & cerasor. nigr. āa ℥ij. *aq. cinamoni hordeati* ℥j. *margarit. præparat.* ʒij. *sacchari cristallini* ℥jss. *Misce. sumat cochl.* iiij. *sæpius in die, præcipue in languoribus.*

Rec. Aq. totius citri, & fragor. āa ℥iij. *aq. cord. frig. Saxon.* ℥i. *aq. theriac.*

theriac. stillat. syr. melissophyl. Fernel. Caryophill. & de succo citri ãa ℥ss. Misce, f. Julapium, de quo capiat sæpius.

Rec. Pulv. è chelis. cancrorum compos. lap. bezoardici Oriental. & Occidental. contrayervæ ãa ℈j. *fol. auri n.* j. *Misce, f. pulvis subtilissimus: Capiat ad quant. gr.* xij. *quoties opus fuerit; ex syr. è succo citri, caryophill. ãa* ʒij. *superbibendo cochl. aliquot Julap. præscript.*

Rec. Aq. theriac. stillat. ℥iiij. *semin. citri* ʒij. *contundantur simul & f. Emulsio. Colaturæ adde sacchari perlati q. s. ad gratum saporem. sumat cochl.* ij. *ter in die.*

Plures verò formulas recensere supervacaneum arbitror, quoniam & innumeræ sunt aut esse saltem possunt, & in morbi decursu juxta varia ejus tempora, ac diversa symptomata, variandæ sunt.

3. At si Fermentatio neque nimium æstuet; neque langueat, eam

eam in isto gradu relinquo, nec ullis remediis utor, nisi ægrorum vel amicorum, quibus stipantur, importunitas à me aliquid extorqueat, quod ipsis citra instituti,& scopi mei fraudem placeat.

Atque hoc loco non prætermittam, me sæpius ad *tenuis conditionis homines*, quorum crumena prolixo apparatur Medico ferendo non erat, accersitum, nil fecisse aliud post Venæ-sectionem, & vomitionem (siquidem eas postulasset indicatio) peractam nisi quod ipsis præscriberem, ut toto morbi tempore lecto defixi, non nisi juscula avenacea, & hordeacea vel similia haurirent ; tenuem cerevisiam (dempto frigore) moderatè biberent ad sitim sedandam ; & versùs febris finem, cœptâ jam separatione, siquidem segnior esset , ad eam juvandam fortiorem subinde potum, Cardiacorum loco , bibere ipsis permisi : Atque ita sine ulteriore aliquo apparatu, nisi quod leve Catharticum

tharticum in fine morbi addere ſoleam, eos ſalvos, & incolumes dimiſi.

Sed ut ad inſtitutum meum revertar, ſi prædicta methodus ſollicite obſervata fuerit, uſitatò circa 15 diem ex laudabilis in Urinâ ſeparationis ſigno; tum etiam ex manifeſtâ omnium ſymptomatum remiſſione percipio, tempeſtivum tunc eſſe potionem purgantem exhibere, quæ ſedimentũ è prægreſſa fermentatione hic illic depoſitum ſubducat; quod niſi tempeſtivè factum fuerit, periculum eſt, ne in ſanguinis maſſam remigret; ejuſdemque febris recidivam conciliet; vel etiam ſuâ in partibus naturalibus, ad quas amandatum fuit, morâ, in mineram, tenacium deinceps in corpore malorum feracem abeat. Nimirum, ſeparatione jam factâ, humores craſſi ac impuri ex arteriis ſanguini in venis refluo, immiſſi, regreſſum ejus facilè impediunt, ex quo varia obſtructionum, ac fermentorum genera naſcuntur. Ubi

Ubi tamen animadvertendum, non adeò planè necessarium esse post febres Vernales, atque post Autumnales purgationem celebrare; idque propterea quod sedimentum à Vernalibus depositum tum copiâ, tum qualitate terreâ, malignâque ab Autumnali superetur. Quod ipsum etiam in Variolis obtinet, multísque morbis aliis Verno tempore grassantibus, in quibus Purgantium omissio non tam grave periculum (quod ego quidem observaverim) quàm in casibus priùs memoratis, inferre solet.

Et sanè non multùm is veritatis transiliret *limites*, qui affirmaret ab hoc capite (purgandi scil. post morbos Autumnales omissione) plurium morborum colluviem, quàm ab ullo alio, quo demumcunque causarum fonte, dependere.

Si valdè debilis sit æger, vel alioquin perfecta adeò depuratio facta non fuerit, ut audactèr pos-

ſim purgans exhibere die decimo quinto, rem differo ad decimam ſeptimam; quo tempore ſequentem, vel ſimilem, pro ratione ægri virium, potionem propino. *Rec. Thamarind.* ℥ſs. *fol. ſennæ* ʒij. *rhabarb.* ʒiſs. *Coq. ſ. q. aq. Colaturæ* ℥iij. *diſſolve mannæ & ſyr. roſac. ãa* ℥j. *Miſce f. potio cap. mane.*

Purgatione peractâ, ægrum, hactenus lecto, ex præſcripto meo, defixum, ſurgere, & paulatim ad priſtinam victûs rationem reverti jubeo. Ea quippe, quam ad hoc uſque tempus præſcripſi, eadem propemodum eſt cum illâ quàm modò commemorabam; uti juſcula avenacea, & hordeacea; panatellæ ex pane & vitello ovi, in aquâ cum ſaccharo confectæ; juſcula tenuia ex decocto pulli; Cerevisia tenuis lupulata, cui quandoque æſtuante ardore febrili, immiſceri poteſt ſuccus Aurantiorum recens expreſſus, & ſuper ignem ad cruditatis tantummodo ſublationem coctus; & his ſimilia;

ſimilia; quamvis juſcula Avenacea ſint inſtar omnium. Negare verò cereviſiam tenuem, quæ ſubinde in mediocri quantitate ſumatur, ſeveritas eſt minimè neceſſaria, imò ſæpenumerò etiam detrimentoſa.

Ad *Epiſpaſtica* quod attinet, quæ tam crebri uſus ſunt, præterquam quod non videam, quâ ratione iſtum in partibus muſculoſis, quibus illa hærent, ichorem evacuando, ullatenus valeant ſanguinem ab iſta febrili materiâ, quæ ipſum commovebat, liberare; ægro potius moleſtiam ac dolorem ex cutis vulnere faceſſunt, eúmque nimis jam morbo ſuo cruciatum ulterius divexant. Neque, licèt iis ego ſæpe uſus ſim, ſic ut benè ſe habuerint ægri, inferre poſſum, ipſa aliquid prodeſſe; inque eam plané ſuſpicionem propendeo, ægrum haud majori jure veſicatoriis iſtis, quàm plumeo lecto, ſanitatis ſuæ reſtitutionem debere. Nempe ſæpenumero inefficax medicamentum fortuna nobilitat.

Accidit interdum (maximè in ſenibus) ægrum febri jam curatâ, & corpore ſatis jam ſupérque purgato, nihilominùs valde debilem eſſe; & quandoque tuſſi, interdum etiam ſcreatu, magnam glutinoſi, viſcosíque phlegmatis copiam expectorare: quod ſymptôma non tantùm ægro terrorem injecit, ſed & ipſi Medico, præſertim minùs cauto, impoſuit, eumque in opinionem induxit, quaſi affectus iſte Phthiſi viam ſterneret; licèt obſervaverim ego, rem adeò periculoſam non eſſe. Hoc in caſu ægrum jubeo Vinum Malaganum annoſum, vel Falernum, ſive Muſcatum, cum pane toſto ei immiſſo, bibere; quod craſin multùm prægreſsâ æſtuatione ſanguinis debilitati (proindéque nuper-ingeſtorum ſuccis aſſimilandis imparis) corroborans, ſymptoma illud paucorum admodùm dierum ſpatio abigit, ut crebrâ experientiâ mihi conſtat.

Hâc ipsâ, quam propoſuimus ratione,

ratione, ægrum à multis affecti-bus, ſymptomatíſque, quæ malignitati tribui ſolent, tutum præſtabimus; cùm nihil magis ſolitum ſit Medicis in arte ſuâ minùs exercitatis, quàm, quando medicamentis nimis refrigerantibus, vel uſu Enematum intempeſtivo, craſin ſanguinis ita relaxârint, Naturámque in perficiendâ ſanguinis depuratione adeò debilitarint, ut animi deliquia, aliáque ſymptomata (quæ genuina ſunt ejuſmodi impedimentorum arte poſitorum effecta) contingant, *malignitati* culpam tranſcribere: at ſi diuturnitas in quam abierit morbus, eum ab hoc vitio vindicet, tum quicquid eos in medelâ deinceps fatigat, id *Scorbuto* acceptum referunt: quamvis reipsâ neque ſymtomata, quæ accidebant, quamdiu vigebat morbus, *malignitatis* erant effecta, neque ea, quæ contigerunt in declinatione ejus, *Scorbuti*, ſed utrumque rei malè geſtæ debetur, quemadmodum

crebrò id à me obſervatum eſt.

Non quod ego, aut quiſquam alius, qui Morborum hiſtoriam vel delibaverit, neſcius eſſe poſſit, Febres eſſe, quæ non intemperie ſolâ, aut putrido tantùm calore, ſed etiam malignâ & venenatâ qualitate (cujus ſigna evidentiſſima in ægris non poſſunt non apparere) conſtent: vel etiam quod inficias eam, complicari aliquando cum Febre *Scorbutum* & complures alios morbos poſſe; hoc tantùm dico, has affectiones immeritò ſæpe in litem vocari.

Si fermentatio ſanguinis ritè proceſſerit, fiet omninò materiæ morbificæ deſpumatio intra tempus modo dictum. At ſi remedia refrigerantia, vel Enemata ſeriùs exhibita fuerint multo longiùs excurret febris, præcipue in hominibus grandævis, malè à medico curatis; ad quos quandoque accerſitus, poſtquam febri per quadraginta dies & ampliùs laboraverant, nihil non expertus fui quo

deſpu-

despumationem sanguini inducerem: sed nempe usque adeo debilitatus erat sanguis, partìm senio, partìm enematibus, & medicamentis refrigerantibus, ut neque Cardiacis, neque ullis aliis corroborantibus remediis scopum meum assequi possem; sed vel illorum Febris, virium suarum tenax permanebat, vel alioqui, si adesse videretur ἀπυρεξία, vires ægrorum admodum prostratæ erant, & tantùm non emortuæ.

Aliorum autem remediorum successu frustratus, aliò consilium vertere sæpe coactus fui, cum successu non vulgari; nempe adolescentulornm vivum vegetumque calorem ægris applicando. Nec est quod quis multùm miretur, hâc methodo, licet inusitatâ, ægrum tantopere corroborari, naturamque debilitatam juvari, ut semet à materiæ secernendæ, eliminandæque reliquiis exoneret; cum proclive sit intelligere, insignem effluviorum vegetorum

copiam à ſano,& athletico corpore in corpus ægri exhauſtum transfundi. Neque unquam comperi iteratam calentium linteorum applicationem ullatenus id præſtare valuiſſe, quod modò præſcripta methodus præſtitit; ubi calor applicatus tum magis eſt humano corpori congener, tum ſimul blandus, humidus, æqualis, perenniſque. Atque hæc ratio, ſpiritus, & halitus, forſitan Balſamicos, in ægri corpus immittendi, ex eo quo ipſe illam adhibui tempore, licèt aliena primum videretur, ab aliis cum ſucceſſu fælici fuit adhibita: neque profectò me pudet hujus remedii meminiſſe, tametſi petulci quidam homines, atque arrogantes, omniaque vulgaria ingenti ſupercilio contemnentes, me forſitan hoc ipſo nomine aſpernabuntur. Ego enim proximi mei commodum, ac ſalutem vanis illorum opinionibus longe anteferendam cenſeo.

Praxis hactenus commemorata

nec-

nonnisi febres continuas spectat in genere; At in medelâ febrium, diversitas, quæ ex differentibus ejusdem anni tempestatibus, atque etiam ex unius anni ab alio discrimine suboritur, me quidem judice non minus animadversione digna est, quàm ea quæ nascitur ex variis ægrotorum temperamentis. Et sane inter præcipuas causas, cur febrium medela usque adeo fluctuet, virorúmque etiam doctorum conatus tam malè cedant, hanc enumerandam existimaverim; quod Practici observationes suas, quas ex fælici unius pluriumve febrium, in hac vel illa anni tempestate, curatione instituerunt, febrium omnium, in quavis tempestate, vel quovis anno, medelæ solent accommodare: id quod æquè periculosum judico, ac si medicus diversas ægrorum temperies, singulis peculiares, non respiciat, sed eandem omnibus in eodem morbo medicinam promiscuè exhibeat.

copiam à ſano,& athletico corpore in corpus ægri exhauſtum transfundi. Neque unquam comperi iteratam calentium linteorum applicationem ullatenus id præſtare valuiſſe, quod modò præſcripta methodus præſtitit; ubi calor applicatus tum magis eſt humano corpori congener, tum ſimul blandus, humidus, æqualis, perenniſque. Atque hæc ratio, ſpiritus, & halitus, forſitan Balſamicos, in ægri corpus immittendi, ex eo quo ipſe illam adhibui tempore, licèt aliena primum videretur, ab aliis cum ſucceſſu fælici fuit adhibita: neque profectò me pudet hujus remedii meminiſſe, tametſi petulci quidam homines, atque arrogantes, omniaque vulgaria ingenti ſupercilio contemnentes, me forſitan hoc ipſo nomine aſpernabuntur. Ego enim proximi mei commodum, ac ſalutem vanis illorum opinionibus longe anteferendam cenſeo.

Praxis hactenus commemorata

nonnisi febres continuas spectat in genere; At in medelâ febrium, diversitas, quæ ex differentibus ejusdem anni tempestatibus, atque etiam ex unius anni ab alio discrimine suboritur, me quidem judice non minus animadversione digna est, quàm ea quæ nascitur ex variis ægrotorum temperamentis. Et sane inter præcipuas causas, cur febrium medela usque adeo fluctuet, virorúmque etiam doctorum conatus tam malè cedant, hanc enumerandam existimaverim; quod Practici observationes suas, quas ex fælici unius pluriumve febrium, in hac vel illa anni tempestate, curatione instituerunt, febrium omnium, in quavis tempestate, vel quovis anno, medelæ solent accommodare: id quod æquè periculosum judico, ac si medicus diversas ægrorum temperies, singulis peculiares, non respiciat, sed eandem omnibus in eodem morbo medicinam promiscuè exhibeat.

Primùm.

Primùm, ut de variantibus medendi rationibus, quæ diversarum anni tempestatum febribus sunt accommodæ, differam: expendendum est, licèt alia aliundè inter febres discrimina concedi possint, eas tamen præcipuè secundum subjectam materiam, cui febrilis inhæret commotio, discrepare; istam verò materiam secundùm diversam sanguinis diathesin, prout ea ab hac vel illa anni tempestate inducitur, discrimen suum nancisci. Ea quippe febrilis commotio, quæ tempore *verno* contingit, in sanguine nascitur, omnibus suis spiritibus vegeto; *autumnalis* verò in sanguine, à prægressæ ætatis calore, ejusque vi, atque effectibus ad pauperiem redacto. Ac prout accidit, febrem pro duarum istarum tempestatum viciniâ, vel distantiâ, sanguinem invadere, ita morbus magis vel minus de fermentationis, ad hanc vel illam pertinentis, naturâ participat. Hisce consentanea

tanea ſunt, quæ in praxi noſtrâ obſervamus, nempe, *cæteris paribus*, febres autumnales magis eſſe periculoſas, pejoriſque notæ ſymtomatibus ſtipari, quàm vernales; cùm decocti ſint atque abſumpti magis in ſanguine ſpiritus, autumnali tempore, quàm verno: quæ cauſarum una eſſe videtur, quòd evacuationes, maximè ſanguinis (qui non modò ſpirituum vehiculum eſt, ſed & penu) adeò ſint in autumno damnoſæ, quamvis prodeſſe ſoleant tempore verno.

Atque forſan ab illa degeneratione, quæ ſanguini crebrò in febribus autumnalibus, præcipuè ex præmemoratâ ſpirituum pauperie, accidit, ſæpius venenata illa naſcitur ſanguinis qualitas, quæ non modò iſta mali moris ſymptomata febrim comitantia, ſed nonnunquam etiam febrim ipſam progignit: natura quippe vehementèr ab ea irritata contra ipſam inſurgit, neque alio conſilio novam hanc ebullitionem auſpicatur, quàm

quàm ut malignitatem dictam eliminet: unde potius incumbet medico, illam alexipharmacorum ope expugnare, quàm evacuationibus, & medicamentis refrigerantibus febri resistere, quam videtur in aciem produxisse natura ad venenatam perniciem debellandam. Insigne hanc in rem exemplum suppetit in peste, quæ febri destituta multo est periculosior, quàm si eandem haberet comitem. Et sane quævis malignitas, quæ sanguinem adoritur, si ipse ex se non valet ciere ebullitionem, vel, siquidem valet, impeditur quo minus id præstet, necessariò vel lethalem, vel diuturnum morbum reddit: *lethalem* quidem, quando illa totâ substantiâ contraria naturæ, humanam temperiem abditâ proprietate corrumpit, destruitque: *diuturnum* verò, quando, licet naturâ suâ, & occultâ agendi ratione apta sit corpori magnopere nocere, illudque sensìm conterere, subitò tamen

men hominem interficiendi vim non habet. Interim malignitatem aliquam, quæ aliàs ex pravitate suâ necessariò mortem infert, esse posse salutarem, ubi sanguinis datur ebullitio ad eam eliminandam, pestis ipsa aliquando testatum facit. At ubi nulla est ejusmodi ebullitio; ad illam universim, & quaquaversùm expellendam, ibi proinde morbum diuturnum reddi, itidèm patet in Scorbuto, Lue venereâ, &c.

Verùm, ut ad caput rei, à quo diverticulum feci, revertar, observavi in febribus *autumnalibus* sanguinem qualiumcunq; febricitantium mittendum esse parcè, non adultorum verò, vel ætatis florem egressorum nequaquam. Medicamenta refrigerantia exhibentur cum periculo, nisi febris nimium exæstuet, ac æger sit juvenis. Valde necessaria vomitio, ubi vomendi fuit propensio: At in febribus *vernalibus* sanguis qualiumcunque mitti potest moderatè:

deratè: hominum ætate florentium, copiosè. Clysteres & medicamenta refrigerantia valde prosunt, quando juvenis est æger, nec declinat febris, nec prolixa sanguinis missio præcessit. Vomitio, ubi vomendi fuit proclivitas, non absolutè necessaria, satis tamen commoda. Nec vomitorii omissio *Diarrhæam* planè infert in febris declinatione. Nunquam hactenus observavi, ventrem durum, vel pedes tumefactos excepisse febres *vernales*, sive continuæ, sive intermittentes illæ fuerint. Post *autumnales* verò, admodum frequens est utrumque, maximè ubi copiosè missus fuerit sanguis, vel in puerili ætate constitutus sit æger, vel etiam ætatem vegetam excesserit. Tumor qui puerulis accidit, imprimis ventrium est; qui hominibus, ætatis florem egressis, plerunque pedes primò, fortè etiam ventres deinceps, quando ad Hydropem vergit, occupat.

Secundò, ut de eo porrò inter febres

febres diſcrimine loquamur, quod ex quorundam Annorum ab aliis differentiâ oritur, proindeque de medelis ad ipſas eo nomine pertinentibus; notandum eſt differentiæ illius inter unius & alterius anni febres rationem dari ſemper ex cauſis manifeſtis non poſſe; quandoquidem ſæpe fit, ut unus annus ſit epidemicus, non quoad Peſtem duntaxat, ſed etiam quoad febres, nonniſi malignitate ordinariâ minaces, ubi rationem aſſignare non poſſumus ex alimentorum vitio, neque ex inferioribus exhalationibus in Aëre putreſcentibus, neque ex temporum tempeſtatumque inordinatis, atque inæqualibus mutationibus, in calidum, & humidum vergentibus: Sed iſtam conſtitutionem, cæcæ, malignæ, & inexplicabili Aëris perniciei nobis inimicæ ſobolem eſſe hactenus fateri cogimur.

Atque uti nulla dari ratio poteſt differentiæ inter unius & alterius Anni febres, ſic nec ulla dari

poteſt

poteſt circa Prognoſtica, de ſequentis partis anni ſalubritate, vel inſalubritate, ex commodâ vel incommodâ præteritæ partis temperie, inſtituta. Hyemes quippe Ann. 1662. & 1663. quarum alteram ob clementiam tantùm non præternaturalem, alteram verò ob rigorem, mirabantur omnes, ſalubres admodum æſtates, & autumni conſequebantur.

Ego in meâ praxi haſce duas duntaxat obſervationes de Prognoſticis cepi, quæ inſtitui tempore æſtivo poſſunt, ſitne autumnus proximus (quoad febres dico) ſalubris futurus, an minus talis.

1. Obſervavi, quod quando febres, ſive continuæ, ſive intermittentes, præmaturè apparuerunt, ut circa feſtum S. *Johannis*, temperies ſecuta fuit valde epidemica; imprimis ſi *Quartana* (genuina Autumni ſoboles) hìc illìc à tempore modò dicto quoſdam invaſit. Anno 1661. quo, præter febres continuas, Tertianæ

præ-

præsertìm malignæ admodùm furebant, inq; multis locis, correptis ferè integris familiis, maximam hominum stragem edebant; eo, inquam, anno, memini, fœminam quandam ædibus meis vicinam, primo Quartanæ suæ paroxysmo ipso S. *Johannis* Festo correptam fuisse. Complures alii, circa idem tempus præmaturum, febribus illis correpti fuere, quæ postmodùm adeò epidemicæ evaserunt: quod argumento est, magnum tum fuisse in istâ, quæ tunc obtinebat, aëris temperie, ad istos morbos apparatum, qui deinceps procedente anno stipatiores grassabantur.

2. Notavi, si insectorum examina æstate abundaverint, maximè verò muscæ domesticæ, autumnum proximum valdè insalubrem futurum; id quod in prædicti anni 1661. totâ æstate observabam, sed in duorum sequentium annorum, quæ adeò salubres erant, æstatibus, admodùm

pauca: ubi tamen notandum, hanc quam modò diximus, insectorum copiam, ipsâ ingruente Peste, non adeò observari.

Exceptis his duobus, reliqua Prognostica omnia fallacia observavi; ita ut constitutionis epidemicæ adventantis præsensio difficilis admodùm videatur, nec signis ullis, aut rationibus satis conspicua.

Neque minùs difficile est, certam aliquam atque determinatam curandi rationem proponere, quæ discrimini febrium, ex annorum variâ temperie dependenti, accuratè respondeat; quàm (utì jam dictum) ipsius illius varietatis causas explicare, vel etiam quàm prognostico aliquo diu anteà facto, prædicere quantum inter hunc annum, v. gr. atque alium, quoad salubritatem, vel insalubritatem discriminis intererit. Veruntamen quæ nobis, hæc ipsa attentè observantibus, sese obtulerunt, paucis exponere non gravabimur.

In

In febribus igitur autumnalibus, quæ in constitutione epidemicâ, atque in anno, quo morbi Autumno peculiares (quales sunt Quartanæ, Tertianæq; maligniores) solito maturiùs, putà mense *Junio*, vel *Julii* initio, occurrerint, venæ sectio maximo periculo non vacat. Id quod in Autumno anni (de quo jam locuti sumus) verissimum esse experientia testata est: tunc enim temporis, præsertìm in primo Autumno, phlebotomia maximam partem lethifera visa est; nisi forte ægri, in ipso ætatis vigore constituti, sanguinis jacturam quodammodo ferre poterant; quo quidem in casu, tametsi mortem non intulerit, morbum tamen longum, ac periculi plenissimum, atq; symptomatibus sævissimis stipatum sunt experti. Ego certè ab aliis evacuationibus paria pericula sese obtulisse non memini; atq; speciatìm ab illis, quæ per *Emetica* fiebant, quales plerunque tum in illâ, tum

etiam in ſimilibus aliis conſtitutionibus malignis, exitum ſatis fælicem habuerunt. Verùm ut ut hæc ſint, jamdudum didici, oportere, ut Medicus hâc in re verſatilis ingenii ſit, atque pro re natâ conſilium capiat, hoc eſt, pro temporum, atq; ægrorum temperie praxin ſuam ſubinde mutando, vel potiùs levitèr flectendo, huic ſcenæ tot diſcriminibus variegatæ commodè quantum fieri poteſt, inſerviat. Illud interim (ut tandem aliquando argumento præſenti coronidem imponam) affirmare poſſum, generalem illam methodum jam traditam (quantum quidem ego hactenus obſervatione attentâ conſequi potui) febrium omnium curationem ſuo ambitu commodè ſatis complecti; licèt non ignorem, ſubinde varias anni tempeſtates, atque ipſorum annorum varietates prohibere, quò minùs certos aliquos limites figere poſſimus, quos ultra citraq; progredi, aut conſiſtere non liceat.

at. Præstiterit certè, quando febres grassari incipiunt, diligentèr illorum impetum atq; morem observare, quibus etiam præsidiorum generibus ægri juventur, vel lædantur, ut quamprimùm, *his* repudiatis, *illis* utamur. Quod si illùd fiat, existimo reipsâ aliquando, facto periculo, compertum iri, medendi rationem hactenus expositam quam-minimùm à scopo aberrare. Ad me certè quod attinet, rarissimè ab illa mihi deviandum sensi, *vel* in casibus malignis; quibus egregiè accommoda est, quòd fermentationem debitam sustineat, (optimum naturæ organum) cujus ope omnem materiam venenatam in sanguine latitantem expellit atq; amolitur.

Sectio Secunda.

De Symptomatibus febres continuas comitantibus.

Methodus hactenus enarrata, si quis illam prudenter, & cum destinato animi consilio observaverit, ægros, si non ab omnibus, saltem à plerisque molestis illis symptomatibus immunes præstabit, quæ continuas febres vel comitari, vel iisdem supervenire solent, quæq; Medicum animi ancipitem, atq; sæpè in curationis decursu consilii penè expertem reddunt, immò & illius curæ commissos non rarò è medio auferunt, etiamsi morbi natura mortem non interminari visa sit. Sed quandoquidem vel ægrorum culpâ, Medicum non satis opportunè accersentium, vel ipsius Medici minori sive peritiâ, sive cautelâ, ejusmodi

modi accidentia sæpissimè oborta cernuntur, non gravabimur peculiarem eorundem curam summatim hîc attingere; verùm ad ea tantùm symptomata me restringam, quæ, tametsi sæpenumerò præverti potuerint, modò viâ, atq; ordine prædicto quis usus fuisset, cum tamen semel acciderint, diversam quandam, sibiq; propriam curam postulant.

Phrenitis. Atq; (ut hinc ordiar) si æger, vel calidiora medicamenta minùs properè atq; intempestivè sumendo, vel calido nimis temperamento suâ naturâ fretus, in *Phreniti-dem* prolapsus fuerit; vel (quod proximè illuc accedit) si non omninò dormiat, sæpe exclamet, aut inconditis vocibus utatur, si vultu ac loquelâ ferociat, si medicamenta, potumve communem avidè & quasi raptim bibat, vel denique urinam habeat suppressam; in hoc, inquam, casu, liberaliori manu, quàm suprà indulsi, ad venæ sectionem, clysteres, ac medi-

camenta refrigerantia me accingo, verno tempore præsertìm, (quo etiam aliàs symptomate hoc non apparente, juvenes atq; vegeto calore præditi, ejusmodi auxilia sine multo discrimine admittunt) atq; talibus remediis utens, ægrum eousq; sustinere conor, donec in diuturnitatem aliquam affectus excurrat, quo tempore non admodùm difficile erit eum & à morbo & à symptomate unâ eademq; operâ liberare: id quod fiet *Narcoticum* aliquod medicamentum in largiori paulò dosi exhibendo. Quamvis enim febre vigente, quæ ναρκώσεως vi prædita sunt non omninò prosint, neq; destinatum à Medico scopum feriant; tamen opportunè, & in declinatione morbi adhibita, præclaros effectus edunt: antea verò prodesse non possunt, partim quia fermentationem vi atq; impetu procurrentem sistere nequeunt, etiam in maximâ dosi exhibita, partim verò (quod quidem majoris

majoris adhuc momenti eſt) materiæ peccanti tunc temporis maſſæ ſanguineæ æquabilitèr admiſtæ, neq; verſus ſeparationem adhuc vergenti, ab exhibito hujuſmodi medicamento manus injicitur, adeoq; depuratio illa tantopere expetenda impeditur. Verùm ſive hæc ratio ſit hujuſce phænomeni, ſive alia aliqua magis abſtruſa, judicent illi, quibus animus atq; otium eſt talia ſpeculari. Interim ex fideli atq; idoneo obſervationum plurimarum complexu rem ipſam certiſſimam eſſe pronuncio, *Laudanum*, vel alia quævis Narcotica in principio, augmento, vel ſtatu morbi ad ſymptoma hoc levandum, vel non prodeſſe omninò, vel, quod ſæpe accidit, etiam obeſſe; verùm in ejuſdem morbi declinatione eadem mediocri doſi adhibita non ſine ſucceſſu uſurpari. Semel equidem Narcotico die morbi duodecimo uſus ſum, nec fruſtra; citiùs autem nunquam proſperè exhibitum

hibitum novi. Quodsi autem illius usum ad decimum quartum usque diem distuleris, tanto magis proficuum evadet, separatione nempe perfectiori tum facta. Neque verò hæc mora, tametsi forte astantes magnopere perterrefaciet horrendum hoc symptoma, mortem statim subinfert; cùm sæpe observaverim, hanc rem plerunq; inducias ferre posse ac solere, donec ad Narcotica descendere fuerit opportunum; saltem si caveatur ne *Cardiacis*, calidisq; medicamentis adhibitis, intemperies cœpta accendatur uberiùs, quo casu ægri subitò pereunt. Narcotica quibus ego uti soleo, sunt vel *Laudanum Lond.* ad gr. 1. vel sequens. *Rec. flor. Paralys. M.* 1. *Coq. s. q. aq. cerasor. nigr. Colaturæ* ℥iij. *Dissolve syr. de meconio* ℥ss. *succi limonum* g. viij. *vel* x. *Misce.*

Illud unicum hic addere placet, quod ad hanc rem observasse non inconsultum arbitror; nempe

pe

pe si symptoma hoc eousque inducias ferat, ut æger ante assumptum Narcoticum commodè purgari possit, medicamentum illud tanto fæliciùs effectum suum editurum. Quocirca ego imperare soleo Pil. coch. ma. ℈ij. in aq. Betonicæ dissolut. atque hoc 10 vel 12 horis ante Narcotici exhibitionem. Neque metuendum est à tumultu illo, quem calidior illa massa pil. aliàs excitare solet; subsequentis enim Narcotici vis pensabit illas turbas, & quietem suavissimam, blandissimamq; inducet.

Quodsi vigiliæ ultra febrem excurrant, cessantibus aliis symptomatibus, observavi, linteum in aqua rosar. immersum, & frigidè sincipiti, ac temporibus applicatum, plus quàm Narcotica quævis prodesse.

Proximo loco de *Pleuritide*, ejusq; medicatione, pauca subjungam. Et quidem non me latet, receptam à Medicorum vulgo sen- *Pleuritis.*

ſententiam eſſe, febrem illam continuam, quæ pleuritidi ſe comitem adjungit, à phlegmone membranæ coſtas ſuccingentis, cordiq; vicinæ, ortum ſuum ducere, adeoq; pleuritidis reſpectu, ſymptomatis rationem obtinere. Neque omninò diſplicet hæc ſententia: interim ex aliâ parte exiſtimo pleuritidem ipſam ſymptomatis vicem ſubire, reſpectu febris illius eſſentialis quâ primò correptus eſt æger, antequam pleuritis nempe ſupervenerat; hâc autem accedente, prior illa febris genium ſuum deponere mihi videtur, vel potius in pleuritidem converti, quæ jam ex phlegmone prædictâ novam febrem ſibi aſciſcit, eâq; ſtipatur. Atque poſterior hæc febris ita ſubnaſcens pari paſſu cum pleuritide ambulat, cumq; eâ ſtat, caditque. Certè crediderim, difficilè admodum futurum, ut quis, examine diligentèr inſtituto, exemplum proferat pleuritici alicujus, qui dolore

lore lateris (ſigno hujus affectûs adeò luculento) tentatus fuerit, antequam febris inſultum aliquem, ſaltem leviorem fuiſſet expertus. Nam dolor ille nunc quidem citiùs, nunc ſeriùs invadit, verùm (quantum obſervare hactenus mihi licuit) nunquam niſi poſt febrim, atque hinc (ut ſententiæ propriæ morem geram) pleuritidem inter *accidentia* enumero, febrem conſequentia.

Pleuritidem vero naſci arbitror ex materiæ febrilis præcipitatione in pleuram vel muſculos intercoſtales; atque illud quidem in ipſo fere febris initio accidere, crudâ adhuc exiſtente materiâ, nondumque per idoneam ebullitionem ſubactâ, adeoque nec ad ſeparationem debitam per loca magis conferentia, præparatâ. Atque hoc incommodi ſæpiſſime ex intempeſtivo ac præpoſtero calidorum medicamentorum (ut Pul. Comitiſſæ, Aq. Alexipharmacæ, atque his ſimilium) uſu infertur; qualia

qualia frequentèr à Nobilibus quibusdam fœminis exhiberi solent; quarum interim benevolentia charitasque multo melius in pascendis pauperibus quàm in iisdem medicandis, me judice, collocaretur. Atque illæ quidem eo consilio (si tamen ullo utantur) id faciunt, ut in primo febris insultu provocetur sudor; parum cogitantes, quàm inconsultò atque infelicitèr idem tentent. Natura enim hoc pacto turbata humores adhuc crudos existentes expellere, qua data porta, cogitur: atque adeo nunc in cerebri meninges impetu fertur materia febrilis, indeque phrenitis nascitur; nunc ad membranam costas succingentem idem malum appellit, ex quo pleuritis oboriri solet; præsertim ubi ægrorum ætas, ac temperamentum, annique *tempestas inter ver atque æstatem* ambigens, sua etiam symbola ad hanc rem contulerint: certè enim tempestate illâ febres in pleuritidem transire proclives

proclives sunt: Ad hujus itaque symptomatis remotionem, hâc utor methodo.

Quamprimum accersitus fuerim, jubeo, si res patiatur, sanguinem liberalitèr ex brachio affecti lateris mitti. Mox unguentum aliquod accommodum ex ol. lilior. chamæm. ung. dialthææ & his similibus, conflatum, dolenti lateri applicandum præscribo. Simul etiam Bechicis utor ad rei ipsius ingenium variè accommodandis. Sed his omnibus ol. amygdal. dulc. rec. express. facilè palmam præripit. Pro potu ordinario cerevisiam tenuem, ac minimè acrem, vel Ptisanam ex aq. hordei, liquiritiâ & tantillo sem. anisi paratam, injungo. Diebus porrò sequentibus, repetitâ Venæ-sectione, sanguinem etiam copiosè detrahi jubeo pro re natâ. Sanè perquam rarò à sanguinis missione abstineo, donec ad uncias 42. aut circiter fuerit detractus, nisi vires, vel ætas ægri contraindicaverint.

Atque

Atque tametſi non ſine ſpecie aliquâ rationis, metuat aliquis ne tanta ſanguinis amiſſio periculum ingens afferat; ipſe tamen ſanguis ablatus, poſtquam aliquandiu ſteterit, hos metus difflabit, Medicoque patrocinium parabit, liberalem hanc Venæ-ſectionem imperanti. Nimirum ſpectabitur ſanguis admodum corruptus, ſaltem poſt primam vicem, ſimiliſque ferè coloris in ſummo, cum vero pure; ut omittam nunc dicere, vires ægri non valde attritas te comperturum, ſi copioſam illam ſanguinis jacturam tecum reputaveris.

Hoc autem in loco monendum eſt, ſummâ cautelâ opus eſſe, ne per totum hujuſce methodi decurſum Clyſteres injiciantur, aut pectoralibus medicamentis quicquam admiſceatur quod alvum ciendi vim habeat: quanto enim aſtrictior alvus eſt, tanto tutius phlebotomiam repetemus; atque ex adverſo, ſi vel dimidiam illius

(quam

(quam diximus) ſanguinis quantitatem ademeris, ubi Clyſteres aut alviduca pharmaca exhibueris, ægrum in ſummum vitæ periculum adduces, ne dicam in mortem præcipitabis: ſive quòd natura utramque evacuationem tam brevi temporis ſpatio ferre nequeat; ſive ob aliam aliquam rationem, ego ſanè non auſim definitò pronunciare; certus interim, facto aliquando periculo, etiam eos tandem in hoc morbo à Clyſterum uſu ſibi temperaturos, qui nunc hæc monita fortaſſis aſpernabuntur. Neque in hoc morbo ſolùm, verùm & in aliis forſitan omnibus, in quibus curationis negotium in iſto cardine (Venæ-ſectionem dico) potiſſimum vertitur.

Sæpe quidem aggreſſus ſum in tractando hoc ſymptomate, θεραπείας rationem aliquam ſtabilire, quæ citra ingentem hanc ſanguinis jacturam ſubſiſteret: nempe vel humorem reſolvendo, vel ex-

F pecto-

pectorationis promotione illum evacuando. Sed nondum ea ſors mihi contigit ut huic ipſi, ſupra memoratæ praxi, parem aliquam reperire potuerim; cujus beneficio (non obſtante triſti illâ, de pleuritide ſiccâ, prognoſi) ægrum, etiam *non moratus expectorationem*, ab inſultu morbi vindico; per ipſum ſectæ venæ orificium & pleuritidi fugam parans & ſanitati reditum. Certè niſi phlebotomiâ aliquoties celebratâ (huic nempe methodo inſiſtenti) nunquam hactenus mihi ſubſiſtere licuit; licet neque illud intentatum reliquerim, ut ultrà ſecundam tertiamve vicem non progrederer; ſed ipsâ rei neceſſitate adactus Naturam ducem ſequutus ſum, etiam dum eidem naturæ vim inferre videbar.

Febris ſymptomatica Vernalis.

Verùm hìc prætereundum non eſt, quòd *verno tempore*, præcipue verò anni tempeſtate quæ *finem veris* & *initium æſtatis* complectitur, febris quædam tum temporis invadere ſolet, quæ tametſi

metſi pathognomonicis pleuritidis, aut etiam peripneumoniæ ſignis deſtituitur, ſymptomatis tamen rationem habet, inflammationis cujuſdam reſpectu circa partes ſpiritales alicubi deliteſcentis: nempe nullus adeſt lateris dolor, nulla inſignis reſpirandi difficultas; unde nudam febrem adeſſe ſuſpicatus, illùc aliquando omninò propendi, ut ægros eâdem methodo tractarem, quâ in medicandis febricitantibus uti ſoleo. Veruntamen poſtea mecum reputavi, hanc anni tempeſtatem (ut infrà dicetur) non ejuſmodi febribus producendis idoneam eſſe, quæ in continuitatem excurrant; illæ enim vel ſuâ ſponte quaſi diſſiliunt, & in intermittentium claſſem ſe reponunt, vel in pleuritides atque id genus alias inflammationes præcipites ruunt: & quidem porrò attentè emiſſum in hâc ægritudine ſanguinem ſpectavi, qui pleuriticorum ſanguinem æmulari viſus eſt; ruborem

etiam genarum adeſſe obſervavi, atque propenſionem quandam ad ſanguinem è naribus emittendum, etiam venæ ſectione priùs celebratâ; quin & tuſſim aliquam, & obſcuros quoſdam in partibus vitalibus dolores nonnunquam deprehendi. His igitur omnibus ritè perpenſis, eò tandem deveni, ut eâdem omninò methodo mihi procedendum in hoc caſu decreverim, quâ in pleuritide ſæpe cum ſingulari ſucceſſu uſus ſum; id quod fælicitèr, atque ex voto ceſſit.

Tuſſis. Sæpe accidit, ægrum per totum morbi decurſum *tuſſi* moleſtâ divexari; nimirum commotâ vehementèr ac tumultuante ſanguineâ mole, omnibus jam ad ſeditionem & partium ſtudia ſpectantibus, fit ut humores quidam ſoluti, diffluenteſq; è maſsâ ſanguinis per vaſcula pulmonaria, vel etiam per diapedeſin in tracheæ membranam interiorem, teneriorem ſcilicet atque exquiſito ſenſu præditam, tranſ-

transferantur: hinc *tussis* oboritur; quæ primò sicca est, quoniam tenuis adhuc materia vim expultricem eludit; mox crassescit, atque expectoratu difficilis evadit, eò quòd sensim febrili calore torreatur, atque assetur: hinc fit, ut suffocationis metu percellatur æger, utpote cui vires desunt ad lentam hanc viscidamq; materiam tussi eliminandam. Ego in hoc effectu raró alio aliquò medicamento utor præter *oleum amygdalarum dulcium* recentèr expressum, nisi forsan acciderit (accidit autem aliquoties) ut ægrotus oleum prorsus aversetur; tunc enim vulgaribus illis pectoralibus, ut licet, opem ferre conamur. Interim oleum illud amygdalarum, siquidem illo per ægrum uti licuerit, Bechicis aliis anteponendum censeo, ob eam causam præcipuè, quòd cùm necesse sit hæc liberaliùs, & majori quantitate exhibere, modò prodesse velimus, hoc pacto ventriculum jam satis super-

que debilem & ad nauſeam proclivem oneramus; nonnunquam etiam eâdem operâ præpedimur, ne reliqua, eodem ipſo tempore tranſigenda, procuremus. Neque verò ſatis aut intellectu aſſequor, aut experientiâ edoctus ſum, cur ab hujus olei, quod jam diximus, uſu in febribus abhorreamus, eò quòd ſcilicet inflammabile ſit, adeoq; metuendum ne febrim adaugeat. Fac enim, illud ſuâ naturâ calidum eſſe, certè tamen calor ille tantus non eſt, ut aliundè non abundè penſetur: præ cæteris enim manifeſta vi pectori conducit, aperitq; vias, ac lenit, adeoq; expectorationem promovet, quâ (præſertim ſi copioſior acciderit) tum exoneratur ſanguis à moleſto humore, commodè jam excreto, tum eâdem operâ nonnihil refrigeratur; adeoq; me non admodùm malè habet, ſiquando viderim ſymptoma hoc intercurrere, cujus beneficio non parum etiam ægro beneficii accedit.

dit. Illud unicum nunc moneo, unâ, eademq; vice tutum non esse, totis cochlearibus hoc oleum exhibere; periculum enim est, ne & ventriculo nauseam & alvo fluxum inducamus: parcè itaque, sed frequentèr interdiu, noctuq; propinandum erit, quo non solùm expectoratione factâ tussim leniemus, verumetiam, quod alicujus momenti est, attritas ægri vires blando nutrimento nonnihil solabimur.

Fit nonnunquam, ut *hæmorrhagia narium* superveniat; sive quòd medicamenta nimis calida in morbi initio fuerint exhibita, sive quòd ebullitio non satis coercita fuerit, ægro nempe vel in florenti ætate constituto, vel anni tempestate coadjuvante. Hoc si fiat, non admodùm juvabunt ea, quæ ad sistendum sanguinis motum vulgò fieri consueverunt, qualia sunt venæ sectiones, ligaturæ, medicamenta adstringentia, atque agglutinantia, vel etiam san- *Narium hæmorrhagia.*

ſanguinis acrimoniam contemperantia, &c. quamvis enim pro Medicorum conſilio, ac prudentiâ, his atque hujuſmodi aliis uti liceat; in eo tamen cardo rei vertitur, ut idoneo aliquo medicamento ſanguinis ebullitioni fræznum imponatur, quod ſiſtat, ſigatq; illius impetum in præcipitia quæque ruentem. Verum quidem eſt, ſi ſymptoma ſeorſim ſpectetur, ea quæ ſupra enumeravimus (ac venæ ſectionem potiſſimùm) accommoda ſatis eſſe; nec ego ipſe dubitarem, iiſdem uti; ſed nempe ſymptomatis hujus cauſam (ſaltem ſi phlebotomiam exceperis) non ſatis attingunt, quam profectò non majori ratione per prædicta tollere, quàm ſi gladio ignem extinguere ſatageres. Ego itaq; in hoc caſu, fruſtrà aliis tentatis, tale quidpiam adhibere ſoleo, quale nunc ſubnectam.

℞. aq. portulacæ, & papaveris ceratici āā ℥iſs. ſyr. de meconio ʒv. ſyr. paralyſeos ʒſs. M. f. hauſtus.

Nolim

Nolim autem hæc ita intelligi, quasi hæmorrhagiam quamlibet ita statìm curari velim; quin potiùs illa sæpe permittenda est, atque ægro plurimum prodesse potest, partim nimiam ebullitionem reprimendo, partim etiam criticè aliquando morbum solvendo. Atque revera parum proderit huic symptomati frænum prædictum aptare, priusquam illud aliquantisper excurrerit, vel etiam priusquam vena in brachio secta fuerit. Illud diligentèr advertendum est, hanc ipsam, atque alias omnes immodicas hæmorrhagias peculiare illud obtinere, quòd quamprimum illæ quomodocunq; sedatæ fuerint, nisi leniens aliqua purgatio celebretur, metus est ne recidivam æger patiatur; proindeque purgandum erit, quamvis (si febris tempora spectentur) serius aliquanto id fieri soleat, atque debeat, nisi symptoma hoc acciderit.

Hoc symptoma plerunque se- *Singultus.*

nibus

nibus accidit post copiosas evacuationes, vel per secessum ex diarrhæa, vel maximè per vomitiones, atque sæpenumero mortem præ foribus adesse denunciat. Ingenuè fateor, me mihimet ipsi de *Singultus* causa disquirenti satisfacere non posse; nihilominùs observavi, sæpe illum ex turbis, ac tumultu ab asperioribus medicamentis in ventriculo, loisque vicinis excitato, ortum ducere, quibus sedandis atque in pristinam pacem reducendis cum naturæ vires non suffecerint, fit ut ingens periculum immineat: proindeque consentaneum existimavi, curam eo dirigere, ut quod natura per se nequibat, artis adminiculo suffulta perficeret. *Diascordium* igitur largâ dosi exhibitum, nempe ad ℥*ij*, à scopo meo non aberravit; cùm *seminè anethi*, aliisque, quæ tanquam specifica decantantur, usus, nihil profecissem.

Diarrhæa. Si in morbi hujus decursu *Diarrhæ-*

arrhæam obortam conſpexeris, quæ (uti jam alicubi ſuprà notavimus) accidere tum ſolet, cum in morbi initio vomitorii propinandi indicatio ſe obtulit, neque tamen illud propinatum fuit; dico in hoc caſu convenire, ut quovis morbi tempore (niſi vires contraindicaverint) *emeticum* exhibeatur, etiamſi jampridem illa ad vomendum propenſio præterierit. Quoniam autem hac de re ſatis, opinor in ſuperioribus pagellis à nobis dictum eſt, illud hoc in loco duntaxat annectam, quid facto ſit opus, ſi exhibito licèt emetico nihilominùs *Diarrhæa* ſupervenerit. Quod tamen oppidò rarum eſt, niſi in febre ſymptomaticâ modò dictâ, ubi vomitorium, hoc ſymptoma non ſolum non impedit ſed quandoque creat; quod notatu dignum eſt. Itaq; cum ſic ſe res habuerit, præ quibuſvis aſtringentibus hujusmodi clyſterem profuiſſe comperi. *Rec. Cort. granator.* ℥ſs. *ros. rubr. p. ij. Coq. in*

lactis

lactis vaccini s. q. Colaturæ ℔ſs. *diſſolve Diaſcordii* ℥iij. *M. F. Enema.* Non ſuaſerim ut majori quantitate clyſterem injicias, quamvis enim propriâ vi adſtrictionem polliceatur, metuendum tamen eſt, ne ſuâ mole laceſſat inteſtina, adeoque fluxum alvi, quem conſopire animus erat, uberiùs provocet.

Sed forſitan objiciet his aliquis, magis è re videri, ut, præſertim declinante morbo, diarrhæam, ſi quidem acciderit, permittas potiùs quam ſiſtas, quandoquidem fluxus ille alvi nonnunquam criticus eſt, morbumque ſolvit. Reſpondeo, me non inficias iturum, fieri aliquando, ut febris per hanc portam ſibi viam faciat, atque effugiat; verùm illud rariùs accidit, quàm ut illius ſpe quicquam moliamur: quin & ratio illa, quâ de medelâ febrium univerſim loquuti, fluxûs hujuſce ſiſtendi neceſſitatem oſtendere conati ſumus, etiam hic omnino locum obtinet.

tinet. Nunc autem illud addendum eſt, meâ quidem ſententiâ ainmadverſione non indignum, nempe ad genuinam ſanguinis depurationem non tantum neceſſariam eſſe illam quarundam partium ſecretionem, quæ per *fæces* fit, ſed requiritur etiam ut ſecernantur aliæ, tanquam *flores*, id quod in aliis etiam liquoribus opulentis atque heterogeneis quotidiè cernimus. Itaque ſi Diarrhææ nimium indulſeris, mediam ſolummodo depurationem, tantopere expetitam, procurabis, atque etiam forſan, quod poſtremo in loco rejiciendum erat primo excernetur. Fateor equidem ſeparatione illâ per flores jam factâ (quæ, ut obiter id attingam, ſenſim, & ſine ſenſu peragi ſolet, atque plerunque paulo pleniori διαπνοῇ potiùs quam ſudore manifeſto) Diarrhæam, ſi forte acciderit, periculi non multum interminari: Sciendum tamen eſt, illam tum non aliunde accidere, quàm

quàm quòd purgatio subducendis fæcibus dicata, non opportunè exhibita fuerit; quæ quidem fæces mora suâ fermenti alicujus maligni indolem adeptæ, intestina jam ad excretionem irritant, stimulantque; ut omittam dicere, liquidissimam illam excrementorum consistentiam (tali enim formâ plerunque visuntur) satis indicare, ea pro criticâ morbi solutione habenda non esse.

Atque hæc sunt illa symptomata, quæ in febribus occurrere solent. Sunt autem & alia quædam, quibus memorandis nunc supersedebimus, partim quidem, quoniam ea minoris momenti sunt; partim verò, quòd peculiarem nullam curationem postulent, febre enim ritè tractatâ, sponte sua cessant.

Ileus. Forsan etiam inter symptomata febribus supervenientia recenseri potest *Iliaca passio*, eo quòd vomitus enormes qui initio febrium accidere solent, huic occasionem

quan-

quandoque ſubminiſtrent.

Horrenda hæc affectio eſt, & huc uſque omnium fere judicio funeſta, ex inteſtinorum motu inverſo, ac præpoſtero originem ducens. Nimirum inteſtinorum fibræ, quæ à ſuperioribus verſus inferiora contrahi debent, contrahuntur ad ſuperiora, & quæcunque in inteſtinis continentur non verſus alvum ſed ventriculum protruduntur, & impetu facto ad os regurgitant; adeo ut enemata, quantumcunque acria, emetica evadant, uti etiam cathartica per os aſſumpta per vomitum ſubitò excernuntur. Et, meâ quidem ſententiâ, exquiſitus ille, ac intolerandus dolor huic morbo ſuperveniens, non aliunde oritur quàm ex præpoſtero inteſtinorum motu modò dicto. Cùm enim ſinus illi quos multiplices inteſtinorum circumvolutiones conſtituunt, ita à naturâ formati ſint ut ad deſcenſum fæcum quàm aptiſſimè conducerent, cùm ii, inquam, motui

motui ſuis fibris contrario cedere cogantur, exoritur inde prædictus dolor; qui quidem uni parti inſtar terebelli infigitur, cùm aut valvula quæ ad initium coli appoſita excrementorum ad ileon regreſſum impedit, aut alia quævis membrana ad ſinum pertinens, vim hujus præpoſteri impulſûs ſola ſuſtinet.

Hujus verò inverſionis unde dolor ille exoritur duplicem cauſam aſſignare licet. Obſtructionem nempe, vel irritationem.

Primò igitur quæcunque inteſtina vehementèr obſtruunt ut nihil per inferiora deſcendere valeat, hunc contrarium in inteſtinis motum ut producant neceſſe eſt, & nemini non notum. In horum cenſum ab Authoribus referri ſolent fæces induratæ, flatus craſſi magnâ copia collecti, ac inteſtina velut in nodum convolventes, conſtrictio inteſtinorum in hernia, inflammatio denique, aliique tumores magni, qui cavitatem internam

ternam

ternam inteſtini occludunt. Interim verò haud negandum quòd motus contrarius hiſce cauſis originem debens, potius ingeſtorum, quàm inteſtinorum motus habendus, neque hæc totius inteſtinorum ductûs inverſio eſt, ſed illorum tantùm quæ ſuper ſede iſtius obſtructionis ſita ſunt. Quam ob cauſam *affectio iliaca* hinc profecta, à me *notha* appellatur.

Secundò verò opinor, quòd in affectu iliaco cauſa inverſionis periſtaltici inteſtinorum motûs ut plurimum ita ſe habet. Nimirum ex tumultuante ſanguine in febre nuper conceptâ, in ventriculum & proxima inteſtina deponuntur humores acres & maligni, ex quibus ventriculus primò motum ſuum invertere ac violento impetu materiam moleſtam in eo contentam per os rejicere cogitur: Ventriculi tandem motui validiori, inteſtina *tenuia* ipſi continua jam debilita-

ta cedunt, & cum his demum *majora* in consensum trahuntur, vomituriente ventriculo quasi choream ducente. Hunc affectum *verum ileum* voco, & ille hujus loci est. Methodus eum curandi hactenus fere incognita fuit, quicquid nonnulli jactent de usu *argenti vivi*, & *globulorum*, quæ præterquam quòd parum conducunt, noxam sæpe haud contemnendam inferunt. Ego cum felici sucecssu hâc methodo utor.

Quando liquet ex clysteribus per os rejectis & aliis signis verum esse ileum, tunc in hæc tria enitor. 1. Ut contrarius iste ventriculi motus, qui similem motum in intestinis efficit, impediatur. 2. Ut intestina acri humore debilitata corroborentur. 3. Ut ventriculus ac intestina ab istis humoribus liberentur. Quibus indicationibus ut satisfaciam, curationem hoc ritu instituo. Primò *salis absinthii* ℈j ex cochleari uno *succi limonum* mane, & se-

ro

ro ſumendum præſcribo, intermediis vero temporibus *aquæ menthæ ſtillatitiæ* ſine ſaccharo, alio-ve quovis additamento cochlearia aliquot bis quaq; horâ propino, cujus vel ſolius repetito uſu & vomitus & dolor ex eo natus ſubito evaneſcent. Dum hæc fiunt *catulum viventem* nudo ventri indeſinentèr accumbere jubeo. Poſtquam verò dolor cum vomitu per ſpacium diei unius, vel alterius omnino ceſſaverit, tum *pil. coch. ma.* ℈j. *in aquâ menthæ*, diſſolutam exhibeo, quam etiam aquam (quò certiùs vomitûs recurſum prævertam) toto catharſeos tempore ſæpius ſumendam injungo. Neque catulus removendus antequam uſum pilularum æger aggrediatur.

Obſervavi fruſtra pilulas iſtas vel quodvis aliud catharticum, utcunque forte, propinari, donec ventriculo corroborato, atque adeo ad motum naturalem re-

ducto, inteſtina etiam ad proprium motum æquè reducta fuerint. Aliàs enim cathartica omnia intus aſſumpta emetica evadent, & plus damni quàm commodi inferent. Inde eſt quod remediis purgantibus viam facere non aggredior donec per ſpacium quoddam medicamentis iſtis ventriculum reſpicientibus uſus fuerim.

Victum valde tenuem ægro præſcribo, ita ut nonniſi cochlearia aliquot juſculi ex pullo gallinaceo parati ſorbenda bis vèl ter in die permittam. Interim verò ut per totam ægrotationem in lecto decumbat jubeo, donec perfectæ ſanationis ſigna appareant, ac etiam poſt ſanationem per longum tempus in prædictæ aquæ uſu perſiſtere & laneis duplicatis ventrem à frigore bene defendere impero, quo minus recidiva fiat, cui hic affectus præ omnibus aliis eſt obnoxius.

Pauca hæc univerſam meam in

curando

curando hoc affectu methodum exhauriunt, quam à nemine consulto ob simplicitatem suam & splendidioris sive verborum sive pharmacorum apparatûs defectum aspernatum iri confido. De symptomatis igitur hactenus.

Sectio Tertia.

De Febribus Intermittentibus.

JAm ut addamus nonnulla de *Febribus Intermittentibus*; Primo loco, quò naturam illarum atque genium conjecturâ saltem assequamur, advertendum est, quòd in paroxysmis febrium intermittentium hæc tria tempora spectanda sunt. 1. Tempus *exhorrescentiæ.* 2. Tempus *ebullitionis.* 3. Tempus *despumationis.* Et quidem ad *exhorrescentiam* quod attinet (ut de his rebus summatìm loquar) ego illam exinde oriundam arbitror, quòd materia febrilis, quæ nondum turgescens à massâ sanguineâ utcunq; assimilata fuerat, jam tandem non solùm inutilis, verùm & inimica naturæ facta, illam exagitat quodammodo,

dammodo, atque laceſſit: ex quo fit, ut naturali quodam ſenſu irritata, & quaſi fugam molita, rigorem in corpore excitet, atq; horrorem, averſationis ſuæ teſtem, & indicem. Eodem planè modo, quo potiones purgantes à delicatulis aſſumptæ, aut etiam toxica incautè deglutita, horrores ſtatìm inferre ſolent, aliaq; id genus ſymptomata. Natura itaq; hoc pacto irritata (ut ad tempus *ebullitionis* jam tranſeamus) quô faciliùs hunc hoſtem à ſuis cervicibus depellat, fermentationem aggreditur, ſolennem nempe machinam, quâ in febribus, & quibuſdam aliis acutis morbis uti conſuevit, cùm ſanguinis molem ab inteſtinis inimicis liberare conatur: hujus enim efferveſcentiæ beneficio diſjunctæ peccantis illius materiæ partes, quæ ſanguini æquabilitèr admixtæ fuerant, aggregari quodammodo incipiunt, atque adeo leviori operâ ſubigi poſſunt, ut ad deſpumationem opportunæ evadant.

dant. Et quidèm ut hoc fiat, vel ex eo plurimum referre constat, quòd, qui ex febribus intermittentibus moriuntur, siquidem in paroxysmo pereant, in primo illo tempore (exhorrescentiæ scilicet) fato fungantur, nam si ad tempus effervescentiæ pertigerint, saltem pro illâ vice non moriuntur. Atque per hæc duo tempora res ægrorum in angusto versantur; quibus elapsis, tertium tempus, quod *despumationi* dicatum est, insequitur; quo succedente, symptomata omnia primò leniora fiunt, atque tandem planè evanescunt. *Despumationis* autem nomine nihil aliud significatum volo, quàm materiæ febrilis jam subactæ, & quasi devictæ, expulsionem, seu separationem; atque illud quod separatur, partìm (ut in aliis liquoribus cernere licet) florum, partìm fæcum rationem, & sortem obtinet. His ita positis videamus, quomodo fiat, ut redeat paroxysmus, quandoquidem ægrorum

grorum ſors in vado jam conſtituta videtur. Nimirum febrilis materia nondum tota emigravit, ſed, quemadmodum apum embrya ſtatis temporibus ſenſim ſuccreſcunt, ita latens hæc materia pro typorum ratione denuò caput effert, ac novum negotium naturæ faceſſit, idem ſtadium decurrens quod in præcedentibus modò oſtendimus. Nunc autem, ſi quis à me cauſam quæſiverit, cur fomes ille deliteſcens efferveſcentiâ præcedenti non ſatis ſubactus, ac proinde cum reliquâ materiâ peccante non expulſus, proindeque novas tragœdias daturus, non eodem modo in omni febre intermittenti progrediatur (nam nunc unum, nunc duos, nunc tres dies exigit, priuſquam ad maturitatem perveniat, novumq; paroxyſmum excitet) de hac re, inquam, ſi quis mihi negotium exhibeat, ego planè me neſcire fateor. Neque verò quiſquam alius, quòd ſciam, in hâc causâ tam præclarè

clarè se gessit, ut arcanum hoc opus naturæ satis enarrâsse videatur. Ego Philosophi nomen non ambio; & qui titulum illum se mereri existimant, atque me fortassis hoc nomine culpandum putabunt, quòd in hæc penetralia non irrumpere conatus sim; moneo illos, ut in aliis naturæ operibus, quæ ubique nobis obversantur, vires suas experiri velint, antequam aliis dicam scribant. Libentèr enim quæsierim, cur *equus* ad ἀκμὴν suam pertingat septem annorum spatio, *homo* 21. cur in *plantarum* regno, hæc mense *Maio*, illa *Junio*, ista alio, florere soleat; ut innumera alia nunc sileam. Quod si doctissimos quosq; viros non pudeat suam ignorantiam in his rebus palam fateri, non video, cur mihi vitio verti debeat, si in re non minùs difficili, atque forsitan prorsus inexplicabili, manus ab αἰτιολογίᾳ abstineam: quippe cùm persuasissimus sim, Naturam non minùs hic loci

loci quàm in aliis quibuſcunque methodo quadam certâ, atque ordine progredi: *quartanoſa* enim (ut ſic dicam) ac *tertianoſa* materia non minùs naturæ legibus ſubjacet, iiſq; regitur, quàm alia corpora qualiacunque.

Febrium autem intermittentium quædam *Veris* ſunt, quædam *Autumni*. Quamvis enim in tempeſtatibus intermediis nonnullæ oboriantur, quoniam tamen illæ, & minùs frequentes ſunt, & ad prædictas reduci poſſunt (illas nempe, quibus magis appropinquant) idcirco illas omnes ſub duobus hiſce generibus, *Vernalibus* nempe atque *Autumnalibus*, complectar. Et quidem uſq; adeò neceſſaria eſt hæc febrium diſtinctio, ut niſi eandem in praxi ſedulò contemplemur, neque de earum duratione prognoſtico aliquo ritè facto quicquam pronunciare, neque commodo regimine ægrorum corpora curare poterimus, habitâ tum tempeſtatum

tum

tum naturæ febrium diverſæ ratione. Verum quidem eſt, febres utriuſq; tempeſtatis ingenium non planè diſſimile nanciſci, ſive modum ſpectes primi inſultûs, qui cum horrore primò incipit, mox in calorem erumpit, ac tandem per ſudorem ſolvitur; ſive typorum diſcrimina, quorum reſpectu quædam *Tertianæ* ſunt tum Vere, tum etiam Autumno. Interim tamen non dubito, quin febres iſtæ totâ ſuâ naturâ, ſive eſſentialiter diſtinguantur.

Atque ut de *Vernalibus* primò dicam, illæ omnes vel *Quotidianæ* ſunt, vel *Tertianæ*, & vel ſeriùs, vel ocyùs ingruunt, pro vario tempeſtatis apparatu. Nam per brumale frigus ſpiritus concentrati vires in ſuo receſſu ſibi acquirunt, quos appropinquantis poſtea ſolis calor jam vegetos evocat, qui cum viſcidis humoribus (minùs tamen viſcidi ſunt hi, quàm quos in Autumno prægreſſi fervores excoxerunt, ac torrefecerunt)

fecerunt) commissi, quos durante hyeme natura in sanguinis massâ congesserat, dum avolare nituntur, implexi detinentur & quasi irretiti, adeóque vernam hanc ebullitionem concitant. Eodem planè modo, quo vasa cerevisiâ repleta, atque in arenâ vel cellâ frigidâ diutiùs reposita, si igni admoveantur, tumultum statim concipiunt, & liquor ad volatum pronus est. Sanguis hoc modo affectus purgationem sui molitur, atque spirituum volatilium ope negotium hoc sat citò peragit, nisi forte nimiâ viscidorum succorum vi instructus fuerit, qui fermentationem cœptam remorentur; & licèt hoc ipsum accidat, effervescentia tamen verna rarò continua, suiq; similis manet, verùm dissilire, atque in diversos paroxysmos quasi findi solet. Sanguine enim opulentis hisce spiritibus jam turgido, natura negotium suum quasi præceps aggreditur, & quarundam partium secre-

ſecretionem ad modum perfectæ ſolutionis per paroxyſmos particulares peragit, priuſquam univerſali ſeparatione defungatur. Atque hæc mihi quidèm ratio non inidonea videtur, quòd *vernâ tempeſtate*, præſertim illâ, quæ æſtatem propiùs attingit, vel *paucæ*, vel omninò nullæ *febres continuæ* occurrant (niſi forte conſtitutio fuerit epidemica;) fermentationes enim tunc temporis obortæ vel ſubitò conſopiuntur, vel ad intermiſſionem properant; vel denique partes humorum ad ſeparationem proniores, præmaturè, & cum vi quadam aliò transferuntur; ex quo mox *Anginæ*, *Peripneumoniæ*, *Pleuritides*, aliæque id genus peſtes ſuccreſcunt, quæ *deſinente* potiſſimùm *Vere* caput ſuum exerunt.

Has itaque febres intermittentes variis modis & quidem cum optato exitu aggredi licet, uti mihi non infrequenti obſervatione abundè conſtitit.

Non-

Nonnunquam *Emeticum* tempeſtivè propinatum, ut nempe ante paroxyſmum negotio ſuo defungi poſſit, feliciſſimè ſucceſſit, præſertim ſi largam Diaſcordii doſin poſt finitam emetici operationem exhibueris, immediatè ante paroxyſmi inſultum.

Eſt ubi ſanitatem videas inſtitutam per *diaphoretica*, quæ ſudorem in *paroxyſmi ſolutione* obortum promoveant, ægro interìm optimè ſtragulis cooperto; id quod tantopere, ac tamdiu faciendum eſt, quamdiu vires ægri patiantur. Atque hoc in Veris intermittentibus, præcipuè *Quotidianis*, ſæpe obtinuit: humoribus enim in hac tempeſtate non admodùm craſſis exiſtentibus, ſolutio, aliàs imperfecta futura, in perfectam adoleſcit; quod quidem in Autumno nunquam accidit.

Quid quod, *Clyſteris*, in diebus intermittentibus per triduum vel quatriduum exhibiti, beneficio,

cio, *Tertianas* aliquando curaverim.

Veruntamen, ſi ob phlebotomiam, liberiori manu celebratam, quò tempeſtas ipſa parùm cautos facilè inclinat; vel ob ægri debilitatem antecedaneam, ſpiritus illi qui ſubitò ad deſpumationem ſe accingerent, pauperiores facti minùs valeant; accidere poteſt, ut hujuſmodi febres Vernales, Autumnalium diuturnitatem æmulentur. Sed ſanè non ſolent illæ eouſq; durare; quippe quæ vel ſponte ſuâ deſinant, vel leviori remediorum ope facilè in fugam vertantur.

Intermittentes autem *Autumnales* non tam levi operâ ſe amoveri patiuntur. De illis igitur nonnulla mihi dicenda ſunt. Si Autumnalis conſtitutio fuerit epidemica, circa *Junium* adultum ſolent invadere. Sin minùs, *Auguſtum* præſtolantur & *Septembris* initium; in ſubſequentibus verò menſibus rariùs occurrunt.

Cùm

Cùm earum ingens aliquod agmen ſimul invaſerit, obſervare licebit earum paroxyſmos plerunque unâ eâdemq; diei horâ contingere, acceſſionibus nunc prævertentibus, nunc poſtponentibus, ſimili planè modo, atque eodem tenore: niſi quod accidere queat, ut ordo ille medicamentis adhibitis, quæ retardandi, vel præcipitandi vi pollent, in quibuſdam corporibus immutetur, vel pervertatur.

Typorum ratione vel *Tertianæ* ſunt, vel *Quartanæ*. Atque de Quartanis quidem illud meritò affirmari poteſt, eas genuinam eſſe Autumni ſobolem. Utræque profectò eâ affinitate inter ſe connexæ ſunt, ut ſæpenumerò vices permutare, ſaltem ad tempus, deprehendantur, mox fortaſſis ad priſtinum genium rediturae. Sed Tertianæ vernales, Quartanarum typos nunquam induunt, cùm toto (ut ita dicam) cœlo à ſe invicem diſtiuguantur. Neque porrò

obſervavi unquam, hâc tempeſta-te, *Quotidianam* contigiſſe, niſi quis Tertianam duplicem, vel triplicem Quartanam hoc nomine cenſuerit ἀκυρολόγως appellandam.

Has autem febres intermittentes eo ferè modo ſuam originem nanciſci arbitror quem nunc ſummatim attingemus. Nempe anno ſurgente, atque progreſſo, ſanguis etiam pro ratâ proportione exaltatur (haud ſecùs ac vegetabilia quævis augmentis atque declinationibus ſuis anni curſum referunt) donec ad ἀκμὴν ſuam, ultimumq; vigorem pervenerit; hinc parallelis motibus cum tempeſtatibus anni pergens, eo declinante relaxari tandem & ipſe incipit; ac tum præcipuè cùm ab accidentali aliquâ causâ promotus fuerit, putà ſanguinis immodicâ jacturâ, frigore admiſſo, cibis crudis, atq; excrementitiis, balneorum uſu intempeſtivo, aliiſque non paucis. Jam ſi ſanguis in hoc decidentiæ ſtatu conſtitutus eouſque prola-

batur,

batur, ut œconomiam ſuam tueri, atque præſenti ſorte fortunas ſuas ſuſtinere nequeat, Natura novum conſilium meditata eò tandem inclinat, ut aliam quandam texturam effœtæ maſſæ præparet, adeoque novas res molitur; id nimirum agens, ut partes ſanguineæ molis, quæ immutationi magis inſerviunt, quàm commodiſſimè ſeparentur. Atque huc ſpectat ebullitio mox inducta, quâ liquorem ſanguineum quandoq; valdè degenerem corripiente, febris inde oriunda mali moris eſſe ſolet, & malignis, atq; horrendis ſymptomatibus pleniſſima. Illud utcunq; accidit, ut ſanguis ſpiritibus ſuis magnam partem exutus, & ab æſtate præcedenti plurimum aduſtus, ebullitione ſuâ non niſi tardiſsimis motibus defungatur, ſuæq; deſpumationi longiſsimam periodum poſtulet.

Jam verò ut manifeſtum evadat, quàm difficultèr hæ febres (*Autumnales puta*) curationem

admittant, hoc loco perpendendum est; *Continuarum* hujus tempestatis atque *intermittentium* discrimen in eo maximè versari, quòd *continuæ* conceptam semel effervescentiam συνεχῶς, unoque tenore perficiant; *intermittentes* autem partitis vicibus, ac diversis temporibus eâdem defungantur. Interim in utrisq; fermentatio naturæ ductu peragitur spatio horarum 336, aut circitèr: neque enim citiùs, aut tardiùs massa sanguinea in humano corpore ordinariò repurgatur, si negotium naturæ permiseris; haud secùs ac pomatium suam, vinum, atque cerevisia suam, ac peculiarem habet periodum, quâ depurentur. Quamvis autem in febribus intermittentibus sanguis nonnunquam (ut in *Quartanâ* contingit) sex mensium spatio despumationem suam moliatur, ac tandem perficiat; non tamen (si ritè calculum ponas) plus temporis in eâdem ob-

solven-

ſolvendâ impenditur, quàm quod in continuis impendi naturalitèr ſolet: quatuordecim enim νυχθημέρα, ſive dies naturales efficiunt horas 336; tribuendo nempe horas quinquè cum dimidia cuilibet paroxyſmo quartanarum, habebis in quartana valorem 14 dierum, *h. e.* horas 336. Jam ſi quis dixerit, quartanam, verbi cauſa, (eadem enim reliquarum intermittentium ratio ſubintelligenda eſt) ultra ſex menſium ſpatium aliquando excurrere, antequam periodum ſuam abſolvat; reſpondeo, idem etiam non rarò in continuis febribus ſpectari, quæ ſæpe ultra dies quatuordecim protrahuntur: in utroque nimirum caſu, ſi efferveſcentiam (præſertim circa febrium finem) ritè, atque ordine decurrere ac ſuſtineri vegetam curaveris, deſpumatio intra prædicti temporis ſpatium, hoc eſt quatuordecim dierum vel 336 horarum, peragetur: quòd ſi verò efferveſcen-

tiam illam, ſeu fermentationem, refrigerantium medicamentorum aut clyſterum uſu tunc temporis (ſcilicet versùs febrium declinationem) importunè inhibueris, & quaſi frænum illi injeceris, mirum non eſt ſi in longum evagentur, ordine quippe naturæ perturbato. Namque hoc modo relaxatur quodammodo ſanguinis humani tonus, unde ſe ad deſpumationem accingere cum affectu nequit ; immò verò in corporibus debilibus, & effœtis idem aliquando *vel* ſponte accidit, niſi cardiacorum ope naturam in illis languentem adjuveris, quò ſanguini deſpumando par ſit.

Verùm illud hìc jam porrò notandum arbitror ; ea quæ de fermentationis ſpatio atque continuatione ſuprà tradidimus, de illis ſolummodo febribus intelligenda eſſe, quæ ſtatam quandam naturam, atque habitum nactæ ſunt. Sciendum enim eſt, neque me præterit, febres quaſdam

eſſe

eſſe tum continuas, tum intermittentes, quæ tranſeuntis & incerti genii ſunt, neque in ſuis effervеſcentiis ad deſtinatam periodum pertingunt. Hujus generis ſunt, quæ à levi aliquâ offensâ ex ſex rerum *non naturalium* quas appellant, ut cibi, potûs, aëris, & his ſimilium, abuſu nonnunquàm ortum ducunt: his enim morbis correpti ſubitò ſæpe convaleſcunt. Idem etiam in adoleſcentulis, ſanguine puro, ac multis ſpiritibus referto præditis, aliquando accidit: nimirum febres illorum ſpirituoſâ quadam ac nimis tenui, volucrique materiâ nixæ, fermentationes ſuas citiùs perficiunt, ac celeri gradu ſpatia ſua emenſæ evaneſcunt. Ad fermentationem enim illud primariò requiritur, ut materia fermenteſcibilis, ſive illa ſanguis ſit, ſive vinum, aut alius aliquis liquor quilibet, eâ tenacitate & viſcoſitate polleat, ut ſpiritus implexos, atque irretitos eatenùs

detinere valeat, ut in liquoris maſsâ moveri atque agitari poſſint, eodem ferè modo, quo aves viſco captæ, aut muſcæ, atque apiculæ melle detentæ, motitare quidem, & murmura ſua peragere poſſint, avolare interim non valentes. Neque tamen (ut obitèr illud dicam) eam tenacitatem obtinere debent liquores memorati, ut ſpiritus prorſus obruant, opprimantque adeo ut non omninò moveantur.

Hic jactis fundamentis (quæ quidem neſcio an aliis, mihi certè ratione non contemnendâ niti videntur) mirum non erit, ſi illis non aliam medendi methodum ſuperſtruam, quàm quæ in febribus continuis ad deſpumationis debitum opus ritè perficiendum adhibenda videtur: cùm nimirum illæ a continuis nullo diſcrimine ſejungantur, ſi ordinem ſpectes, quo natura earundem materiam expellere ſolet, ſcilicet per efferveſcentiam certâ periodo com-

comprehensam. Etsi quod ad earum speciem, atque naturæ proprietatem attinet, illas & à continuis, & à se invicem plurimùm differre non diffitear. Itaque vel methodum, quâ se natura liberare ab hoc morbo solet, cautè, solliciteque observando, indicium sumere oportet, quo fermentationem obortam acceleremus, atque ita ad sanitatem ægros perducamus; vel in ipsam causam specificam penetrando, danda erit opera ut remediis efficacibus, ac specificis morbo obviam eatur. Ab horum altero indicationes sumendæ sunt. Ego utramque viam ingressus aliquando fui, atq; illæsâ (uti opinor) verecundiâ profiteri possum, non sine summâ curâ, atque attentione animi indefessâ; sed nondum eam felicitatem adeptus sum, ut Autumni febres intermittentes certâ aliquâ praxi, atque medicandi ratione tollere possim, antequàm statas illas fermentationes (de qui-

quibus ſuprà locuti ſumus) peregerint; utcunque moleſtum hoc febricitantibus videatur, qui eouſque ſanitatem ſuam expectare inviti coguntur. Revera autem ſi quis inter mortales reperiatur, qui ſive methodo aliquâ certâ, ſive remedio ſpecifico adhibito, febrium harum intermittentium curſum non ſolùm inhibere, ſed etiam omninò abrumpere novit; exiſtimo eum omni jure teneri, ut humano generi rem illam ſummoperè expetendam patefaciat: quod ſi non fecerit, ego illum nec boni civis, nec prudentis viri nomen mereri pronunciare auſim; Neque enim *civis boni* eſt, illud in rem ſuam vertere, quod toti generi humano tam ingens beneficium apportet; nec viri *prudentis*, divinâ benedictione ſemetipſum privare, quam à ſumma bonitate liceret expectare, ſi ad publicum bonum promovendum ſe accingeret. Honoris autem, ac divitiarum longe minor

minor apud probos ratio habetur, quàm virtutis, & ſapientiæ. Intereà temporis, ego rem illam ut ſatis difficilem arbitror, ita etiam periculoſam eſſe non dubito. Cujus rei luculentum exemplum à pulvere illo (quem *Jeſuitarum* appellant) ſumere licet. Quamvis enim pulveris illius uſu fermentationem ad præſens inhibere poſſimus, materia tamen adhuc reſidua, quæ fermentando diſſipari debet, intra breve temporis ſpatium vires ſuas redintegrat; novumque bellum naturæ indicit. Novi quartanam per aliquot annos duraſſe, dum hujus pulveris repetito uſu ſubinde interturbaretur: immò quoſdam pulvis ille, immediatè ante paroxyſmum exhibitus, è vitâ ſuſtulit; etſi inficias ire nolim hujuſmodi medicamenta in febrium harum declinatione prudentèr & cautè adhibita, aliquando profuiſſe, & paroxyſmos omnino ſuſtuliſſe; inprimis verò, ſi *tempeſtate* quoad

istos morbos *minus epidemicâ* usurpentur.

Veruntamèn etiamsi ex iis quæ nunc annotavimus, vix aliqua spes sanitatis ocyùs restituendæ nobis affulgeat; Medico tamen docto & sagaci locus relinquitur, qui sanguinis debitam depurationem procuret, quò intra limites à natura definitos ea peragatur, atque etiam ut symptomatibus illis occurrat, quæ in hoc morbo contingere solent, ac supervenire. De hac re igitur paucis & quatenùs illius natura fert, brevissimè dicam; utrumque genus eâdem operâ complexus, quòd eadem fere medicatio utriq; (*tertianæ* scilicet, atque *quartanæ*) conveniat.

Si itaque harum febrium alterutrâ correptus æger vel *infans* sit, vel *ætate floreat*, convenit omninò (quantum ego hactenùs edoctus sum) nihil medicamentorum quorumvis ope, aut aëris, ac diætæ mutatione moliri. Nihil enim hinc mali natum hucusque intel-

intellexi, si modo totam rem naturæ permiserim. Id quod ego non sine admiratione præcipue in infantulis sæpe observavi; sanguine namque depuratione suâ defuncto, febres illæ sponte suâ evanuerunt.

Quodsi autem è contrario vel strictiori aliquo regimine utaris, vel medicamenta purgantia subinde adhibeas, (adhiberi scilicet solent eo prætextu, ut obstructiones expediantur, atque humores, in primis viis stabulantes, exturbentur)vel si,quod præcipuum est, in *constitutione epidemicâ* venæ-sectio celebretur, fiet ut morbus in longissimum tempus procurrat,atque interim ut ægri mille symptomatibus, iisque periculosissimis exponantur.

Si verò febricitantes *provectioris ætatis* sint, ex utroque morbo non solùm diuturnitatis, verùm etiam ipsius mortis grave periculum imminet.Hìc itaque medicum illud agere oportet, ut naturæ sup-

ſuppetias ferat, eamque illis adminiculis ſublevet, quibus ad negotium ſuum peragendum opus habuerit. Certè enim in effœtis corporibus, niſi fermentatio, cardiacorum & corroborantis diætæ beneficio ſuſtineatur, illud accidet, ut ægri incertis atque fruſtraneis paroxyſmis divexati debilitentur, atque morbus eouſque duret, donec languida priùs natura, paroxyſmo aliquo graviore correpta, ad *ebullitionis tempus* pertingere non poſſit, adeoque in ipſo *exhorreſcentiæ tempore* diem ſuum obeant ægroti: atque hoc in ſenibus non rarò uſu venit, qui longa catharticorum ſerie debilitati fuerunt; imò, ut aliquando viſum eſt, in ipſo *vel* primorum paroxyſmorum rigore penitùs defecerunt, cùm exhibito cardiaco ſatis forti ſaltem ad tempus aliquod ſuſtineri potuiſſent.

Cum ſanguis tempus illud exegerit, quod ad deſpumationem ſuam

ſuam perficiendam requiritur, neceſſarium eſt, ut *provectioris ætatis* ægri eodem ipſo tempore, vel paulo antea, inſignem aliquam aëris mutationem ſubeant; ſive (quod potiùs optandum eſſet) in calidiorem aliquam regionem commigrando, ſive mutando ſaltem locum in quo primùm hoc morbo correpti ſunt. Mirum ſanè eſt, quantum valeat hæc aëris mutatio ad morbum hunc prorſùs abigendum. Interim ut ante hunc temporis articulum aër mutetur, non tantùm non neceſſarium eſt ad ſanitatem ex hoc morbo reſtituendam, ſed & minùs convenit. Etiamſi enim quis in regionem quantumcunque Auſtralem & calidam migraverit, ſanguis tamen ejus in morbido hoc motu ſemel conſtitutus, depurationem ſuam ut peragat neceſſe eſt; quod quidem beneficii fruſtrà expectabitur ab inuſitato novoque aëre, priuſquam procedente atque adulto jam ſanguinis

motu

motu ſanitatis recuperandæ capax fuerit. Inſignis ergo illa aëris mutatio tum demum adeunda eſt, cùm primùm æger à paroxyſmo liberari poteſt. Exempli causâ, In *Quartanâ*, quæ primùm in *Autumno* invaſit, non citiùs aër mutandus eſt quàm circa *Februarii* initium. Interim ſi æger mutare locum vel nolit, vel commodè nequeat, oportebit ut hoc ipſius temporis articulo, forti aliquo medicamento utatur, cujus eæ ſint vires, ut uno quaſi ictu langueſcentem illam depurationem potentèr promoveat, &, ſi fieri poterit, perficiat. Ad hanc rem conſulerem ego, ut Electuarii de Ovo, vel *Theriacæ Andromachi* drachma una ſemis in Aquæ *Cæleſtis* vel Aquæ-vitæ communis unciis duabus diſſoluta exhibeatur. Id quod à me cum ſucceſſu non infelici in morborum hujuſmodi declinatione factum eſt. Licèt agnoſcam calidiora hæc citiùs exhibita vel morbum dupli-

duplicare, vel in febrim continuam permutare; quod ab aliis jamdudum observatum est. Idem in juvenibus hoc morbo detentis fieri potest, cautelâ adhibitâ. Ut autem in puerili ætate idem fiat, non tantum non convenit, verum etiam periculo non vacare pridèm observavi.

Notandum est in horum morborum principio (*Tertianæ* verò præcipuè)nonnunquam contingere, ut effervescentia in *juvenibus*, ac robustis eousque adaugeatur, ut meritò tutiùs existimes ingruenti tempestati occurrere, quàm rem totam Naturæ committere. Hoc autem commodissimè fiet *Emetico* in die aliquo intermissionis propinato : illud enim medicamentorum genus plerisque Autumnalibus morbis apprimè convenit, & symptomatibus illis præcavet, quibus iidem in vigore sunt obnoxii. Verùm hoc facto, res tota naturæ permittenda est. Neque verò crediderim, ingen-

tem illum atque atrocem hujus efferveſcentiæ inſultum, qui primos paroxyſmos Tertianarum præcipuè, comitari ſæpenumerò ſolet, tam alicujus malignitatis effectum eſſe, quàm ipſius morbi vis atque roboris: quilibet enim paroxyſmus, continuæ febris inſtar eſt & compendium; adeoque majori atrocitate ægrum aggreditur quàm continua febris, donec paroxyſmorum aliquot progreſſu, morbi vires aliquouſque retundantur. Verùm (ut ut id ſit) quandoque accidit, ut præ violentiâ hujus efferveſcentiæ atque motu effero, *Tertianæ* Autumnales (in juvenibus præcipuè) depuratione ſuâ ante deſtinatum tempus defungantur, adeoque poſt paroxyſmos non multos evaneſcant; opere nempe naturæ præcipitato. *Quartanæ* autem non tàm cito pede curſum ſuum peragunt, niſi forte æger eodem morbo jam antea defunctus fuerit; namque in hoc caſu licèt

licèt paroxyſmis aliquot exerceri poſſit, medicus tamen illius rei conſcius, fidentèr morbum illum ſubitò evaniturum prædicere poterit: quod obſervatu dignum eſt.

Priuſquàm huic argumento clauſulam addamus, illud monendum venit. Ea quæ de febrium Autumnalium intermittentium duratione, atque de tempore ad ſanguinis deſpumationem requiſito dicta jam ſunt, ita intelligenda eſſe, ut nos illud ſolum nunc ſpectemus, quod Natura vulgaribus atque uſitatis tantùm medicamentis ſuffulta præſtare ſoleat. Nequaquam enim eo conſilio de his rebus ita locuti ſumus, ac ſi doctos & ſolertes medicos deſpondere animum velimus, atque vel de melioribus medendi rationibus excogitandis, vel nobilioribus remediis inveniendis ſpem totam abjicere, quorum ope hujuſmodi morborum ſanationem accelerent: tantum enim ego

profectò ab hoc propoſito abſum, ut non deſperem *vel* à me ipſo tale quidpiam ſive methodi, ſive remedii aliquando repertum iri.

Sublato morbo æger ſedulò purgandus eſt; incredibile enim dictu, quanta morborum vis ex purgationis defectu poſt febres Autumnales ſubnaſcatur. Miror autem hoc à Medicis minùs caveri, minus etiam admoneri. Quandocunque enim horum morborum alterutrum paulò provectioris ætatis hominibus acciſſe vidi, atque purgationem etiam omiſſam; certò prædicere potui periculoſum aliquem morbum eoſdem poſtea adoriturum, de quo tamen illi nondum ſomniaverant quaſi perfectè jam ſanati.

Purgantia, quibus uti ſoleo, eadem ferè ſunt cum iis quæ poſt *febres continuas* exhibenda ſuaſi; atque ea ter quaterve repeti jubeo, uno die interpoſito. Vel ſi major aperientium apparatus deſidere-

ſideretur, ſequens Apozema exhiberi poſſit. *Rec. rad. Rhabarb. Monachor.* ℥ij. *rad. aſparag. bruſci, petroſel. & polypod. quer. ãa* ℥j. *cortic. mediani fraxini, & tamariſci ãa* ℥ſs. *fol. agrimon. ceterach. & cap. Ven. ãa M.* 1. *Sennæ mund.* ℥iſs. *irrorat.* ℥iij. *vini albi epithymi* ℥ſs. *agarici troch.* ʒij. *ſem. fæniculi* ℈iv. *Coq. in aq. font. ad* ℔iſs. *ſub finem adde ſucci aurantior.* ℥iij. *In colaturâ diſſolve ſyr. cichor. cum rheo, & magiſtral. ad melancholiam ãa* ℥iſs. *f. Apozema, de quo cap.* ℔ſs. *ſing. matutinis per triduum. Et repetatur quoties opus fuerit.*

Diligentèr autem attendendum, ſi ceſſantibus paroxyſmis citò nimis purgationem aggrediaris, periculum eſſe, nè illi redeant; nimirum ex tumultu, quem Cathartica, etiam leviora, in humoribus excitare ſolent.

Sæpe accidit, *Hydropas* ex causâ prius memoratâ ſupervenire. Verùm illi facilè aperientium, & Catharticorum ope ſanantur, ſiquidem

quidem recens affectus fuerit. Neque mihi molestum est, quoties hinc natum morbum audio, atq; intelligo; nempe de rei exitu omnia bona tunc temporis animo concipiens. Nonnullos enim usu Apozematis jam præscripti *vel* sine admistione hydropi magis appropriatorum, persanavi.

Observavi frustrà esse, si quis hydropem ex febri intermittenti natum medicamentis tollere conetur, febre illâ adhuc durante: febris enim profectò hoc pacto radices profundiùs agere deprehendetur, non autem amovebitur hydrops. Expectandum itaq; donec febris exulet, ac tum demùm negotium prosperè suscipiendum.

Infantes post febres Autumnales tum Continuas tum Intermittentes, Hectici aliquando fiunt; ventres eorum inflati, tumentes, ac duri evadunt; sæpe etiam tussis, aliaq; tabidorum symptomata subnascuntur, quæ *Rachitidem* planè mentiantur. Hos ego sequenti

quenti modo tractandos consulo. Paretur potio cathartica, quam in febrium continuarum fine assumendam præscripsi. Hujus capiat infantulus Cochl. j. vel ij. plus minus pro ætate, mane per 9 dies, uno atque altero die, si opus fuerit, intermisso. Interim verò purgatio ita moderari debet, ac regi, dosem vel augendo vel minuendo, ut ultra 5 vel 6 sedes singulis diebus non procedat. Post finitam catharsin totus venter inungatur linimento aliquo aperitivo per aliquot dies. Sequenti uti soleo. *Rec. ol. lilior. & tamarisci āa ℥ij. succi rad. bryoniæ, & apii āa ℥j. bulliant ad succorum consumptionem, addendo unguenti de althæâ, & butiri insulsi āa ℥j. gum. ammoniac. in aceto soluti ʒss. ceræ flavæ q. s. f. linimentum.* Sanè quamplurimi infantes, etiam verâ *Rachitide* laborantes, hâc methodo à me liberati fuerunt.

Veruntamen cavendum sedulò, nè purgationem aggrediamur

nisi febre jam perfectè fugatâ: licèt enim hoc pacto humoris in partes naturales amandati portio quædam evacuari non sine causâ videri possit; nihilominùs ab ipsâ febre nova subinde pravæ materiæ copia suggeretur, quæ non solùm purgationem reddet frustaneam, verùm & ipsum morbum diuturniorem præstabit, ob rationes anteà memoratas.

Observatu non indignum est, quòd cùm *febres autumnales* teneram ætatem diu cruciârint, nulla spes sit easdem abigendi, donec abdominis regio, circa lienem præcipuè, indurari, atque tumefieri occœperit; iisdem enim gradibus, quibus hoc symptoma supervenerit, febris etiam fugam meditatur. Neque forte ex meliori aliquo prognostico morbum hunc brevi abiturum dixeris, quàm si sedulâ animadversione suboriri hoc symptoma perspexeris. Idem porrò in crurum tumoribus obtinet, qui in adultis aliquando spectantur. Mul-

Multa etiam alia sunt accidentia, quæ morbos hosce consequi solent, ob purgationem vel non omninò, vel non ritè celebratam; quibus in præsentiarum enumerandis supersedebimus, cùm curationis eadem ferè ratio sit utrobique, nempe sedimenti ab effervescentiâ præcedaneâ depositi repurgatio, quippe quòd suâ morâ malis hujusmodi materiam præbuerit. Quanquam liceret hic loci non contemnendum symptomatis genus referre; quod non tantum purgationibus, & evacuationibus aliis quibuscunque, venæ sectioni præsertim, cedere dedignatur; verùm & ab illis vires sibi acquirit. Illud autem peculiaris quædam est, ac sui generis *mania* quæ febres Autumnales nonnunquam excipit. Fortassis posthac(re probè perpensâ) statuendum videbitur, manias complures, quæ communem medicandi rationem aspernantur, & post evacuationes fortiores adhibitas, in miseram quandam

quandam ſtultitiam degenerantes; nonniſi cum ipsâ ægrorum vitâ terminantur; has (inquam) pleraſq; omnes febribus Autumnalibus diuturnioribus ſuperveniſſe. Miratuſq; ſæpenumerò ſum, nullam hujus rei mentionem ab Auctoribus factam fuiſſe, cùm non raró accidiſſe viderim. De curâ illius nihil mihi nunc dicendum videtur; licèt enim haud pauci ſciunt, me non ſine proſpero ſucceſſu tractaſſe hunc morbum, nondum tamen videor rem ipſam pro dignitate ſatis penſitâſſe, ut cum prudenti fiduciâ medendi rationem publicè exponam.

SECT.

Sectio Quarta.

De Variolis.

QUandoquidem in more positum est, ut qui de Febribus disseruêre, *variolas* etiam, & *morbillos* attingant; ego iisdem quoque vestigiis insistendum arbitror, sed utrumq; morbum sub *variolarum* capite complectar; partìm brevitatis causâ, partìm quoniam uterq; eandem curationis methodum sibi vendicare videtur, quantumcunq; discrimen ex naturâ suâ propriisq; rationibus admittant, de quo jam non libet quicquam disputare.

Existimo itaque *variolas*, morbum esse sanguini superinductum, novum quendam statum quasi affectanti. Est enim sanguis humanus luxuriantis cujusdam ac prædivitis naturæ liquor, multosque in

in ſe ſuccos opulentos complectitur, adeoq; per totum vitæ curriculum in eodem ſtatu rariſſimè perſiſtit; verùm depoſito (tanquam exuviis) nativo genio, atq; contextu, ſemel ſaltem in vitâ, inſignem aliquam mutationem ſubire aptus natus eſt, novamque (ut ſic loquar) formam induere. Atque hæc mihi de his rebus ſæpe meditanti, non inidonea ratio viſa eſt, cur illorum ſanguis qui nondum hanc mutationem paſſus eſt, eandem tam facilè ſubeat: leviſſimo enim impulſu illuc inclinat vel ex ipſis effluviis ex ægrotantium ſanguine tranſmiſſis; non ſecus ac poma quæ ipſa matura ſunt, etiam ea quæ in viciniâ reperiuntur in eandem conditionem perducere ſolent. Atque idem in multis aliis corporibus cernere eſt, quæ vel junctis ſuperficiebus, vel influxu quodam è longinquo ſe invicem afficiunt; & licèt pleraque illorum ſanguineâ maſſâ (quæ tenerior eſt, at-

que ἐυμετάβολος) multo minùs ad mutationem prona videantur, utrinq; tamen ad similitudinem accedunt ac si eandem appeterent. Et quidem hâc ratione contagiosam hujus morbi naturam non minori saltem verisimilitudine declarare licet, quàm eâ quæ ex ejusdem malignitate adduci solet; quin & multo meliùs nodos illos explicat, quos nectere sibi videntur, qui *variolarum* causam in malignam aliquam, atq; venenatam materiam in sanguinis mole hospitantem, atq; ab eâdem expulsam, rejiciunt. Neque enim video quî fiat, ut momento quasi temporis, sanguis alicujus, quem mox istâ contagie affectum supponemus, tanto purulento illius materiæ apparatu instructus sit, quantus in hoc morbo secernitur. Uti nec illud mente assequor, siquidem contagium à maligna aliqua causa suggeratur, quamobrem is qui illo afficitur, atque è morbo suo convaluit, postmodum

dum novi contagii non tam capax sit, atq; antea fuerat, ex *variolatorum* (ut sic dicam) convictu. Certè in aliis morbis ex malignâ aliquâ causâ dependentibus id quotidiè cernimus; qui enim cum fœmina rem habuerit lue venereâ inquinatâ, non minùs etiam postquam semel atq; iterum ex isto morbo convaluerit, in eundem proclivis est, quàm si nunquam hactenùs eo detentus fuisset. Neque verò nescio, qui *variolas* aliquando passi sunt, nonnunquam in easdem denuò prolabi; sed nempe rariùs hoc contingit, quàm ut causæ nostræ quicquam incommodi afferre possit: universìm enim loquendo, qui semel *variolis* defunctus est, de futuro tutus ab earum incursu reputatur. Materiæ autem excretæ impuritas fœditasq; in hoc morbo, præsertìm quando tempestate autumnali invaserit, spectari solita, non magis malignam, atq; venenatam illius naturam significat, quàm

quàm ejuſdem contagiem id ſignificâſſe jam diximus : ſanguis enim cœptâ hâc immutatione renovationem ſui moliens, ex propriâ maſsâ particulas ejuſmodi ſelegit, quæ tametſi cum totâ mole æquabilitèr commiſtæ, ſatis puræ fuerunt, nunc tamen aggregatæ, novumque contextum adeptæ, corruptelæ ſpeciem induunt ; non alitèr quàm (ut alibi dictum eſt) ventriculo ingeſtorum partes aliquæ, poſtquam in corpore noſtro μεταβολὴν ſubierunt.

Porrò neque illud malignitatem variolarum ſatis arguere videtur, quòd ſecreta materia tam profunda veſtigia, dum per carnes viam ſibi facit , in corpore noſtro relinquat (in autumno præcipuè , atque hiemis initio, quibus temporibus altiùs illa ſtigmata variolæ nobis inurere ſolent) cum idem planè effectus ex cujuſvis ferè ulceris pure conſequatur. Atque quò luculentius adhuc pateat, non particulas aliquas

quas venenatas in ſanguine præexiſtentes, eundemque ad ſui propulſionem irritantes, hujus morbi veram cauſam eſſe, ſed ipſum ſanguinem, mutationes iſtas affectantem, eo quo dictum eſt modo: ſæpe obſervare licet, quoſdam ex hoc morbo, etſi profundis veſtigiis non omnino deformes, totâ tamen vultûs ſpecie, ejusque lineamentorum ductu, quaſique ipſius corporis fabricâ, eouſque immutatos fuiſſe, perindè ac ſi variolarum interventu perfectam quandam renovationem totius maſſæ Natura deſignâſſet.

Verùm ſive hæc ipſa, de qua locuti ſumus hactenùs, de variolarum ortu ſententia (quam neque novitatem affectans amplector, neque cui ab aliis meliora edoctus pertinacitèr adhærebo) veriſimilior ſit, ſive aliâ aliquâ ratione commodiùs explicari poſſit, non magnoperè pugnabo: profectò enim curandi indicationes eædem ſemper manebunt: adeſt enim

ſemper

ſemper materia quædam, quæ ſeparari debet, atque expelli, quorum utrumque niſi fiat, actum eſt de vitâ ægrotantium.

Quapropter ut fundamento alicui, medendi methodus ſuperſtruatur, notandum eſt, duo eſſe hujus morbi tempora; quorum primum *ſeparationis* eſt; ſecundum *expulſionis*. Atq; primum quidèm illud tempus plerunq; cum febrili ebullitione tranſigitur, quæ quatuor primis morbi diebus peragi ſolet, quorum decurſu natura id ſatagit, ut partes ejuſmodi ſeligat, congregetque, quæ ſuo ſanguinis immutandi propoſito inſerviant, atque etiam ut illas in carnoſas corporis partes relegatas, ibidem deponat; quo facto, priſtina quiete fruitur, ſedato jam tumultu, qui, dum hoc ageretur, in ſanguine ciebatur. Quamvis interim hîc loci conſentaneum fuerit ſubindicâſſe, in ſanguine laxiori, atque ἐυμεταβλήτῳ nonnunquam accidere, ut ſeparatio-

nis periodus ſensìm, atque gradatìm ſine inſigni aliquâ ebullitione, naturæ negotium faceſſente, tranſigatur, priuſquam expulſio materiæ puſtularum eruptione ſe prodat. Mihi verò caſus hujusmodi non tantùm ideo placet, quòd ſine ægri tædio atque moleſtiâ tranſierit, verùm præcipuè, quòd æger morbi ſui nondum conſcius, atque adeò liberi aëris beneficio fretus, multo commodiùs (ob rationes infrà dicendas) ad materiæ ſecretionem paratus ſit, quàm ſi ſub calido regimine conſtitutus, aut neſcio quot Cardiacis uſus fuiſſet.

Separatione ſic, ope ebullitionis, in ſanguine peractâ, *expulſio* jam locum obtinet, quæ per reliquum morbi tempus, mediantibus parvis illis abſceſſibus, in carne perficitur. Sicut enim à naturâ abſceſſuum, ſuâ ſpetie, non abludunt, ita parem cum aliis cruditatis, maturationis, atque exareſcentiæ ſtatum percurrere

ſolent;

ſolent ; quæ omnia ſi ritè, atque laudibili modo abſolvant, & exequantur, in tuto res eſt, cùm exinde curationis ſumma dependeat, ſin minùs, omnia peſſum ruitura ſunt. Et quidem poſtremum hoc negotium priori illo *Separationis* opere, tanto plus temporis ſibi vendicat, quòd prius illud in tenui, fluidoque corpore tranſigatur, atque in ipſo (ut ſic dicam) naturæ foco; poſterius autem denſo ſpiſſoque theatro, atque à vitæ fonte paulò remotiori, partes ſuas exequi coacta ſit.

His ita præmiſſis, indicationes exurgunt: 1. Ut æquabilis ille tenor ebullitionis in ſanguine conſervetur, qui neque nimis properè ſeparationem nimiâ ſuâ vi perficiat, neque tamen torpido nimis motu eandem remoretur, vel non ſatis idoneam præſtet. 2. Ut abſceſſuli, puſtulæve ſummâ curâ ſuſtineantur, quo debita tempora percurrentes,

tandem contentam in ſe materiam omninò avehant, ipſæq; etiam evaneſcant.

Ut itaque paucis de primo agamus; Sollicitè imprimis cavendum eſt, hoc tempore præſertìm, ne nimium aſſurgat ebullitio, ſive id fiat ex congeſtis ſtragulis, ſive ex aëre loci, in quo decumbit æger, igne nimiùm excalfacto, ſive ex calidorum medicamentorum & cardiacorum uſu; præcipuè verò ab his cavere oportet, ſi æger in ætatis flore conſtitutus fuerit, vel ſanguinem habeat generoſiori potu nimis exaltatum, vel anni tempeſtas, aut verna ſit, aut ſaltem ultra æſtatis initium non proceſſerit. Hinc enim fiet, ut ſeparatio, quæ ſensìm, lentiſq; gradibus peragi debebat, ut ad univerſalem quandam deſpumationem opportuniùs pergat, præcipiti curſu feratur; atque ita vel non ſatis idoneus partium numerus congregetur, vel (quod forte contingat) nonnullæ partes ad ſecre-

ſecretionem damnentur, quas aliàs Natura illam ſubire noluiſſet, niſi quòd ultra debitos limites excurrere coacta, noxam hanc ſibi creet: ſecretis enim illis quæ ad ſeparationem minùs opportuna ſunt, aliorum illuc propendentium motus, eorum commixtione impeditur, adeoque redduntur expulſioni minùs accommoda. Auſim dicere, ex hoc fonte, malorum *Iliada* profluxiſſe, nempe ex auctâ nimis ebullitione in principio morbi, dum mulierculæ oblatis cardiacis (ut pulvere *Gaſconis*, *Diaſcordio*, & id genus aliis) nihil non ſatagunt, ut (ſi Dîs placet) expellantur ſtatim *variolæ*, ac venenum à corde removeatur. Imò famigerato illo tutiſſimoque ut exiſtimant remedio (*Zythogala* intelligo, cui *cornu Cervi* cùm *Calendulæ floribus* incoctum fuerit) non minùs imprudentèr utuntur: Certè enim calido hujuſmodi regimine plus mali quotannìs accerſitur, quàm ullâ Medicorum pra-

xi, quantumcunq; periculosam illæ arbitrentur, atq; à ratione (*suâ* scilicet) abhorrentem. Mihi quidèm rationi consentaneum videtur, ut quo diutiùs Natura separationem molitur, ac perficit, dummodò ebullitio non omninò torpeat, eo certiùs atq; universaliùs eadem separatio absolvatur. Atqui ex illâ sic absolutâ, curationis insequentis successius potissimùm ut dependeat necesse est, uti ex methodo contrariâ, contrarius planè rei exitus: ex calido enim isto regimine nihil boni nascitur; sicut ex præcoci fructu, nihil frugi; cùm frequentèr usu veniat, ut vel in *Phrenitidem* æger prono lapsu ruat; vel (quod pejoris notæ est) sudores ingentes oboriantur, ex quibus partes non secerni aptæ, neq; *puris* naturæ respondentes (quod ipsum tamen pus, genuina soboles est hujusce excretionis) eliminentur; vel ex cardiacis illis administratis calidâq; custodiâ, *variolæ* nimis

mìs protrusæ in unum confluant, fœdo certè spectaculo, tristemq; eventum interminanti. Atq; hæc & ejusmodi symptomata ex his erroribus progigni solent; cùm ex alterâ illâ methodo nihil unquam mali observaverim. Natura enim sibi permissa negotium suum suo tempore exequitur, materiamq; debito ordine ac viâ tum secernit, tum etiam expellit, ut (in junioribus præsertìm vegetisq; temperamentis) nostrâ ope, nostris artificiis, atq; auxiliis non indigeat, suis viribus optimè instructa, suis opibus locuples, suo deniq; ingenio satis edocta. Neq; sanè vel ipse vidi, vel fando accepi, quenquam ex eo periisse, quòd *variolæ* primò non eruperint; etsi nimis multi perierint, quorum *variolæ* primò laudabilitèr, & cum summâ spe erumpentes, postea recidentibus pustulis prematurè detumuerunt.

Quemadmodum autem inconsultum est, atq; periculosum calidioris

dioris regiminis vel Cardiacorum ope cœptam ebullitionem nimis evehere, ita è contrario non minus vacat periculo, mediantibus venæ sectione, clysteribus, emeticis, catharticis, aut refrigerantibus medicamentis eandem minuere; cùm hoc pacto partium separabilium commoda secretio plurimùm impediatur. Licèt enim vulgare illud, atq; tralatitium argumentum, quo adversùs phlebotomiam, aliasq; evacuationes utuntur (nempe quòd non liceat à circumferentiâ ad centrum movere humores, cùm natura in hoc morbo contrarium affectare videatur) nullarum planè virium sit; eo quòd ex earundem usu contrarius omninò effectus, subitanea scilicet *variolarum* eruptio, sæpissimè consequi deprehendatur: aliæ nihilominùs rationes in promptu sunt, quæ vehementèr suadent, ut, siquidem ullo modo vitari possit, ab hac praxi manus abstineamus. Namq; (ut earum

præ-

præcipuas paucis attingamus) per hasce evacuationes non tantùm ebullitio nimis imminuitur, cujus interim ope partes despumandæ accuratè secerni debuerunt, verùm etiam illud ipsum subducitur, quod cœptæ secretioni quasi pabulum continentèr suppeditaret; unde sæpenumerò contingit, ut *variolæ* primùm laudabili impetu erumpentes (eoq; fortassè meliùs, quòd evacuationes jam dictæ præcesserant) paulò post ex improviso quasi repercussæ detumescunt, idq; ob eam potissimùm causam, quòd materia desit, quæ quasi à tergo præeuntem insequeretur, atque agmen clauderet.

Ex prædictis itaq; constat, ebullitionem in morbi principio cœptam, neq; nimis evehi debere, neq; nimis minui. Verùm alia omninò res est, Medicusq; ad nova consilia redigitur, si serò nimis accersatur; postquam nempe vel cardiacis adhibitis immodicè ebullitio evecta est, vel phleboto-

miâ

miâ inconſultò celebratâ, vel quâvis aliâ cauſâ mediante, eadem nimis deprimitur, adeoq; ad ſecretionem impar, atque inhabilis redditur.

Quodſi itaq; primum hoc malum nobis non conſciis, nondum ſcilicet accerſitis, aliquando contigerit, ſive ex ægrorum intemperantiâ aut calidiori temperamento, ſanguis inflammatoriam diatheſin nactus fuerit, ſive ex aſtantium muliercularum aut aliorum quorumcunq; conſilio, cardiacorum uſus *Phrenitidem* invexerit, ſive ex *Plethorâ* circuitus ſanguinis impeditus fuerit, atque totius maſſæ quaſi ſtrangulatus ſupervenerit; in his (inquam) caſibus, vel ſecanda vena eſt, vel regimen imperandum, etſi non prorsùs refrigerans, certè tamen nequaquam calefaciens, ſive diætam reſpiciamus, ſive medicamenta. Et quidem in anguſtiis hìc verſatur Medicus, partìm dum ſuo judicio ſatisfacere cupit, partìm

tìm dum præjudiciis aliorum undiq; cingitur, qui, ſiquidem ægro quippiam ſecus acciderit, illius mortem Medicorum temeritati acceptam referre ſolent. Quamob cauſam, atq; etiam quòd ipſe morbus admodum verſatilis ingenii ſit atq; incertiſſimi exitûs, ut vel minimum errorem vix tutò admittat, Medicis quibuſdam non vitio vertendam cenſeo ſuam illam ſive prudentiam, ſive aſtutiam (charitatem enim forte aliquis in iis deſideraverit) qui ſtatìm atque erumpunt *variolæ*, ægrum nutricum curæ relinquunt. Atque pronunciare auſim illius famam in loco valdè lubrico verſari, qui in medicando hoc morbo frequentèr ſeſe exercet: quando quidèm non vulgus ſolummodò mortis cauſam ſatagenti nimis Medico tranſcribere paratum ſit, verùm etiam ejuſdem artis Profeſſores calumniandi anſam inde cupidè arripiant, atq; coram iniquis judicibus cauſam dicentes, ſeveriſ-

ſimam

ſimam ſententiam facilè eliciant; eo ſcilicet conſilio, ut ipſi pluris æſtimentur, & ſuper aliorum ruinis viam ſibi ſternant ad famam: id quod viris literatis indignum prorsùs eſt, imò & vilioribus artificibus, modò probitatem colant. Et ſanè ſæpe miſertus ſum præclariſſimorum quorundam magniq; nominis Medicorum, qui hanc ſortem non ſemel experti ſunt, quorum fama non tantùm à proletariis hominibus, & vulgi fæce, ſed & ab aliis Medicis arroſa fuit, qui forſitan multo majori jure (ſiquidem in ſimili negotio verſati fuiſſent) ejuſmodi opprobria fuiſſent promeriti.

Sed ut ad rem redeamus, ſi venæ ſectio prudentèr adhiberi nequeat, ſive ob opprobrii metum, ſive quòd æger vel nondum attigit ætatis ſuæ florem, vel eundem præteriit; reliquum eſt ut jubeamus, ne fervor ille, ſub quo laborat, quovis modo augeatur, atq; adeò ut non alitèr in lecto cubet, quàm

quàm ſanus ſolebat; ut locus in quo decumbit (modò tempeſtas anni temperatior adſit) accenſo igne non calefiat; ut cerevisiam tenuem pane toſto ſolùm levitèr tepefactam bibat; ut polentas avenaceas interdum ſorbeat, & pomis coctis, aliiſq; id genus veſcatur. Verùm non permiſerim ego, ut medicamentis ullis (ne quidèm *poſſeto* cum C. C. parato) utatur. Ebullitio autem illa hoc pacto ſuâ ſponte gradatìm minuetur & ſymptomata ceſſabunt, priuſquam aliquid inde mali naſcetur, modò ſic tractetur æger, utì jam ſuaſimus; dummodo ſanguis non uſque adeò efferus eſt, atq; ultra omnem modum evectus, ut ne quidem inducias ferre velit, dum hæc fiunt: Nam ſi ita ſe res habeat, profectò Medicus ad conſcientiam ſuam potiùs quàm incertam famam ſe componens, vel ſanguinem emittere, vel medicamentum aliquod, non temperatum duntaxat, ſed & paulò magis,

gis, aut etiam impensè refrigerans, exhibere debet, vel etiam aëre liberiori æger refocillandus. Innumera sunt illorum exempla qui his modis ab ipsis quasi Orci faucibus erepti fuerunt. Nonnulli enim nutricum curam fallentes, dum *Phrenitide* detinerentur (miris enim artibus ejusmodi homines sæpe utuntur) atq; è lecto fugitivi aëris frigori semetipsos etiam noctu exposuerunt. Alii frigidam aliquando vel furtìm, vel raptìm nacti, vel precibus à nutrice emendicantes, hauserunt, adeoque felici errore salutem jam planè desperatam consecuti sunt.

Unicam hic loci historiam ascribere non gravabor, quam ab eo ipso accepi, cujus res agebatur. Is nempe aliquando *Bristolium* profectus, juvenis adhuc, inq; ipso ætatis flore, *variolis* ibidem correptus est, iisq; paulò postea *Phrenitis* accessit. Nutrix in urbem egressa, interim ægrum suum

um aliorum curæ commisit, mox nempe reditura. Verùm dum paulò diutiùs moratur, ægrotus (ut astantibus visum est) interea temporis moritur. Astantes & anni tempestatis, quæ fervidior erat, & habitûs ægri, crassi scilicet atq; corpulenti, rationem habentes, ne fœteret cadaver, è lecto sublatum, ac nudum mensæ imponunt, linteo superstrato. Nutrix tandem rediens accepto nuncio, cameram intrat tristissimo spectaculo interfutura; mox amoto linteo, vultúq; conspecto, subobscura quædam vitæ indicia conspicari sibi visa est, ac proinde statim projectum corpus in lectum reposuit, adeóq; sub manu consilium capiens, ac nescio quid satagens, ægrum suum in vitam revocavit, atq; diebus aliquot interpositis sanum conspexit.

Proximo autem loco si torpuerit effervescentia sanguinis, atque tam languida evaserit, ut meritò metuendum sit, ne justæ separationi

oni ſit impar futura, rationi conſentaneum erit, ut commodis quibuſdam Cardiacis ad eandem promovendam utamur. Hæc autem eorum maximè conditio videtur, qui vel ſanguinis miſſione mulctati fuere, vel pinguiores vel phlegmatici ſunt, vel qui morbo aliquo nuper attriti fuerunt, vel denique (ut reliqua omittam) qui præſenti *Gonorrhœâ* aut aliâ aliquâ evacuatione laborant. His & ſimilibus, niſi Cardiacorum beneficio ſuppetias feramus, ſecretio non ſuccedet, adeoq; nec eruptio puſtularum felicitèr peragetur, ex quibus ægrorum interitus facilè conſequetur. Non quod (meâ quidèm ſententiâ) maligni quidpiam ac venenati ſubſit, ſed quòd ſanguis cœptâ mutatione ſui renovationem molitus, eandem exequi nequeat: ſanguis enim nunc in morbido ſtatu poſitus, & inter genium priſtinum, quem deponere jam parat, novumq; quem induere geſtit, conſtitutus, cùm regredi

gredi nequeat ut antiquum obtineat, neq; verò præ virium defectu progredi, magnis quasi ausis excidit, & æger vitâ necessariò fungitur. Neq; inte[illegible]go, in ipso expulsionis tempore, quo secreta materia ad suppurationem pervenit, si ex quâvis causâ foràs intrò revocetur, eandem ægro certam necem inferre, id quod ob eam solam corruptelam accidit, quam ex suâ secretione sibi acquisivit.

Tandem, ut ad secundam illam indicationem pedem promoveamus ad *tempus expulsionis* accommodatam; quo tempore materia separata parvorum abscessuum, sive pustularum ope amandatur: nempe illud hic agendum est, ut pustulæ debito modo sustineantur, quò ritè atq; ordine destinatam periodum assequantur.

Sicut itaq; suprà satis, ut opinor, ostensum est, imprimis periculosum esse, si æger præsenti febre, ac pustulis vix dum apparen-

tibus, in ipso secretionis tempore nimiùm calefiat; ita etiam non minori periculo plena res est, si idem quovis morbi tempore fiat, atque illo præsertìm quod ad expulsionis initium vergit, crudis adhuc existentibus pustulis: quamvis enim sanguis peractâ jam separatione, atq; relegatâ ad carnosas partes materiâ, ab intestino illo tumultu magnam partem immunis sit; interìm tamen tener adhuc, recensque, ac vix novo statu, & quasi texturâ indutus, εὐπαθὴς est, facilèq; vi caloris immodici undecunq; appellentis, afficitur, atq; adeò levissimo momento irritatus flammam concipit, & in novam ebullitionem proclivis est; quæ quidem nova ebullitio non, uti prior illa, separationem jam molitur (illam quippe peractam supponimus) verùm illius loco non tantùm symptomata superius memorata excitat, sed & cœptam per pustulas expulsionem interturbat, & contentam

mate-

materiam exagitando noxam parit. Vel itaq; partes jam ſecretæ, atq; in corporis ἕξιν depoſitæ, vehementi illo rapidoq; ſanguinis ebullientis curſu abreptæ, in ejuſdem maſſam reſorbentur; vel partes carnoſæ ultra gradum ſuppurationi debitum excalfactæ, minùs commodè illam exequuntur; vel deniq; fortaſſis obortâ hac novâ ægritudine, ſanguinis œconomia, ipſarumque carnium tonus pervertitur, uſq; adeò ut materiam illam expulſam vincere, eamque ſolenni more abſceſſuum coquere nequeat.

Interim non uſq; adeò nos illùc intentos eſſe oportet, quò ebullitionem nimiam in ſanguine prævertamus, ut ægrum frigoris injuriis exponendo, puſtularum eruptio impediatur. Gradus ille caloris ad harum expulſionem promovendam accommodatiſſimus, naturalis ſit oportet, atq; ejuſmodi quæ carnoſarum partium temperiei conveniat; quiq; hunc

excedit, aut ab eodem deficit utrinque periculoſus eſt.

Ex dictis itaq; ſatis manifeſtum videtur, in quàm incerto lubricoq; ſit loco, tum morbus ille de quo loquimur, tum praxis medica, quæ eidem accommodanda eſt. Quinetiam patet, Medicorum negotium in anguſto verſari; ut minus mirum ſit, ſi Nutricibus, per ſe nimiùm plerunq; officioſis & ſatagentibus, res malè ſæpenumerò ſuccedat. Nempe res ardua eſt, & quæ muliercularum ingenium atq; judicium ſuperat, gradum caloris huc requiſiti definire, præſertìm cùm anni tempeſtas, ægrorum ætas, & vitæ ratio, aliaq; huc ſpectantia ſimul penſanda veniant, id quod prudentem profectò atq; ſagacem Medicum omninò poſtulat.

Quòd ſi autem in hoc morbi tempore vel faciendo quicquam, vel omittendo, ſanguis ad ebullitionem denuò concitatus fuerit, opus eſt ut fervor ille conſopiatur

iiſdem

iiſdem artibus, quas jam antea diximus in *tempore ſeparationis* adhibendas eſſe.

E contrario ſi contigerit, ut, vel phlebotomiâ minùs opportunè celebratâ, vel admiſſo frigore, puſtulæ reſederint, & materiâ recedente fluxus alvi ſupervenerit (nam reſidentibus illis abſque alvi fluxu, non adeò res periculi plena eſt, cùm vel noctis unius ſpatio ſæpe denuò erumpant pleniùs) in hoc (inquam) caſu Cardiacis utendum eſt. Sed cavendum tamen, ne in his exhibendis nimii ſimus: quamvis enim ſanguinem ademeris, fieri tamen poteſt, ut virium inde jacturam metuens, adeoq; Cardiacis aut fortioribus, aut ſæpiùs repetitis utens, novam ebullitionem ex improviſo ſuſcites. Nimirum ſanguis adhuc tenerior eſt, & vim calidioris ſtimuli facilè ſentit; unde fit ut ſæpe repetitæ ebullitiones in eodem excitentur, quibus ægrorum mors majori jure tribuenda eſt, quàm

prægreſſæ venæ ſectioni.

Si *Ptyaliſmus* in hoc morbo ſupervenerit (quod ſæpe *in adultis* poſt calidius regimen, & Cardiaca, contingere cernitur) bona omnia ſperare licet. Certè plerique ita malè tractati, huic ſymptomati ſalutem ſuam acceptam referunt. Morbus enim à viâ naturali, quâ ſe expurgare tentaverat, digreſſus, novam hanc molitur, per *ſalivationem* ſcilicet; proindeq; dehinc minùs de puſtulis curandum eſt, ſed ſpectanda potiſſimùm eſt expuitio, conandumque ut quàm laudabili more ſuccedat. Cavendum etiam, ne *Ptyaliſmum* hunc quovis modo impedias aut interturbes. Quamobrem à gargariſmis, ſub quocunq; prætextu, abſtineatur; quorum uſu mortem aliquando illatam obſervavi, dum ſputum aliàs exiturum inhiberent. Solùm hìc cereviſiam tenuem levitèr calfactam admiſerim, quâ, ſi opus fuerit, ægrorum ora abluantur.

Puſtulis exareſcentibus, ac deciduis, æger ſedulò purgandus eſt, præſertìm poſt *variolas Autumnales.*

Nunc verò ut veſtigia jam calcata repetam; Rem totam ſic paucis expedio. Si filius meus unicus (cujus ego ſalutem ac vitam vel ipſis *Indiarum* opibus longiſſimè præpono) ex hoc morbo ægrotaret, hoc ferè modo, niſi forte quidpiam inſolens, atq; extra ordinem interveniret, eundem tractari juberem. Et primò quidem illum non decumbere paterer antequam puſtulæ prodirent. Dein illis jam apparentibus, non ſinerem ut intenſiori caloris gradu, vel adjectis pluribus ſtragulis in lecto decumberet, quàm quibus in proſperâ valetudine uti ſolebat, accenſo interim, non niſi hyeme incumbente ipſi uſitato foco, ſed non nimis luculento. Porrò nollem, ut brachia ſemper ſtragulis accuratè cooperta detineret, aut in eodem loco ſemper jaceret,

nempe ne ſudores copioſiùs erumperent, quos ego tum rationibus jam ſuprà allatis, tum ipsâ experientiâ fretus, fidentèr affirmo non abſque ingenti periculo (præſertìm in adoleſcentibus) accidere poſſè. Vellem itaq; ut liber in lecto jaceret, locumq; ſubinde commutaret.

Ad diætam quod attinet, non impedirem, quo minùs tenuiorem cereviſiam, toſto pane paululùm tepefactam, interdum biberet, quem nonnunquam etiam deguſtaret pro ſuo arbitrio. Uteretur etiam juſculis avenaceis aliiſq; quæ neq; frigoris neq; caloris vim aliquam egregiam obtinent, aut ventriculo concocturo moleſtiam exhibent. Quinetiam vulgarem illam, ruſticamq; diætam non admodum improbarem, nempe ut lacte cum pomo cocto & contuſo veſceretur; modò cautum ſit, ut eo per vices utatur, & modicè, dempto etiam lactis frigore. Atque hæc ſunt omnino

quæ

quæ in hoc morbo fieri imperarem, donec decurſo ſtadio jam declinaret, ægrumque purgationi opportunum ſiſteret.

Verùm objiciet aliquis fortaſſe, quorſum itaque tot verba de hâc re facta ſunt, quandoquidem duabus voculis totum negotium confici poterat, nempe *Nihil agendum?* Cui ſic reſpondeo, Me quidèm non illibentèr hoc moleſto opere ſuperſedere potuiſſe, niſi quòd ſententiam meam hactenùs expoſitam inter duas, eaſque diverſas & oppoſitas medendi rationes, quarum utraque pari fere imperio inter mortales potita eſt, collocatam repererim; tum eorum videlicèt, qui venæ ſectionem tanquam neceſſariam imperant, & ſubinde medicamentis etiam refrigerantibus, ad reprimendam ſanguinis ebullitionem nimiam uti ſolent; tum aliorum, qui Cardiacorum uſum vehementèr inculcant, & calefacientis regiminis: nimirum naturam

ram

ram (ut opinantur) ducem ſecuti, dum morbi malignitatem à centro corporis ad ejuſdem peripheriam protrudere nituntur. Sed profectò ſententiam nudam nulliſq; rationum fulcris ſubnixam in medium protuliſſe, nimis abſurdum videbatur; ſicut è contrario animi mei ſenſa diſſimulâſſe parum in ſe probitatis habere exiſtimabam, cùm perſuaſiſſimus ſim, ingentem hominum vim ob utramq; praxim (prout illæ dudum obtinuerunt) interemptam fuiſſe. Interim lubens fateor (idque in præcedenti tractatu probâſſe ſatis mihi videor) in hoc morbo nonnunquam exquiſitiſſimam ſeduli, ac prudentis Medici operam requiri, qui pro re natâ tùm hùc tùm illùc inclinando, & quaſi ſcenæ inſerviendo naturæ negotium adjuvet: quanquam hoc ipſum non alibi forſitan fuerit neceſſarium, quàm ubi cura morbi ex ejuſdem naturæ manibus quaſi erepta pridem fuit, ægerq; male

lè atq; imperitè tractatus, Medico nondum consulto, aut accersito.

Unicam hanc annotatiunculam, ne quis fortè sinistrâ interpretatione mentem meam detorqueat, aut eam saltem non satis assequatur, postremo loco subjungam. In praecedenti nempe Diatribâ, *Naturæ* nomine saepius utor, illiq; varios effectus attribuo, perinde quasi rem aliquam singularem & seorsim subsistentem, sed per totam hanc mundi machinam ubiq; diffusam sub hoc titulo mihi repraesentarem, quae ratione aliquâ & consilio freta corpora quaevis regeret ac moderaretur: quale quidpiam de *Mundi Animâ* nonnulli Philosophorum cogitâsse videntur. Verùm ad me quod attinet, utì nec rerum, ita nec verborum novitatem affecto; adeoque antiquam quidem vocem, sed sensu (ni fallor) & sobrio, & à sanis omnibus non intellecto solùm, verùm etiam usitato, in hisce pagellis usurpavi. Ego enim quoties

Natu-

Naturam nomino, toties *causarum naturalium complexum* quendam significari volo; quæ quidem causæ brutæ licèt, atq; omni consilio destitutæ, non tamen sine summo consilio reguntur, dum suas quæque operationes edunt, suosq; effectus exequuntur. Nimirum supremum illud Numen cujus vi producta sunt omnia, & à cujus nutu dependent, infinitâ suâ sapientiâ sic disponit omnia, ut ad opera destinata se certo quodam ordine atque methodo accingant, neque frustrà quicquam molita, neque nisi quod optimum est, ac toti Rerum Fabricæ, suisq; privatis naturis maximè accommodum, exequentia: perinde atque automata non pro suo, sed artificis consilio moventur.

FINIS.

1. MOnendus eſt Lector inſeri debuiſſe *pag.* 66. immediatè poſt verba, *inferre videbar.* Quando verò poſt ſufficientem ſanguinis miſſionem ſymptomata remisêre, ægerq; ab hoc affectu magnam partem levatus videtur, Catharticum quoddam ex lenientibus eſt exhibendum: ſecus enim periculum eſt, ne *Pleuritis*, cùm ſuâ naturâ admodum ſit recidua, iterum recrudeſcat.

2. Integra illa Paragraphe quæ in *pag.* 78. incipit his verbis *Atq; hæc ſunt*, transferrenda eſt in *pag.* 85. & inſerenda poſt hæc verba *iri confido.*

ERRATA.

PAg. 1. *l.* 13. l. ſit. *p.* 6. *l.* 3. l. quamvis. *p.* 29. *l.* 13. l. fortiora. *p.* 31. *l.* 10. l. apparatui. *p.* 97. *l.* 2. l. primùm invaſerit. *pag.* 104. *l.* 14. l. his.